

Да сирнеме во Водичот со ресурси за #БНИ за учесниците на КМЈИЕ 2020

Пред да биде објавен Водичот со ресурси за #БНИ во октомври 2020 година, Канцеларијата на РФОМ им овозможува на учесниците на годинешната Конференција за медиуми во Југоисточна Европа да прегледаат три избрани поглавја од Водачот. Поголавјата што се овде претставени се осврнуваат на улогите на извршната власт, судството и органите за спроведување на законот во обезбедувањето поголема безбедност на новинарките на интернет. Автори на Водичот со ресурси за #БНИ се д-р Силвија Чокаро, Сара Кларк, Паулина Гутиерез и Џуди Таинг.

Овие делови особено ќе дадат придонес во дискусиите на Панел IV: Замолкнување на новинарките: Од портретирање до малтретирање на интернет.

Канцеларијата на РФОМ ве повикува да соработувате на Водичот со ресурси.

Ве молиме обратете се на: главниот советник Kristin.Olson@osce.org или на проектниот службеник Julia.Haas@osce.org.

Содржина

1. Претставување на Водичот со ресурси за #БНИ
2. Да сирнеме во трите поглавја за:
  - а. Извршната власт
  - б. Судството
  - в. Органите за спроведување на законот

1. Претставување на Водичот за ресурси за #БНИ

Безбедност на новинарките на интернет - #БНИ

Безбедноста на новинарките на интернет ги надминува родовата еднаквост и слободата на печатот, и директно влијае врз квалитетот на демократиите и правото на пристап до плуралност на информациите.

Новинарките се соочуваат со двоен товар: да бидат напаѓани како новинари и како жени. Додека си ја вршат секојдневната работа, во поштенските сандачиња и на платформите на социјалните медиуми им пристигнуваат закани за силување, за физичко насилство и експлицитни слики. Во 2015 година, вознемирани од зголемениот број извештаи од целиот регион на ОБСЕ за новинарки и

блогерки што се посочени и жестоко напаѓани на интернет, Канцеларијата на претставникот на ОБСЕ за слобода на медиумите (РФОМ) го започна Проектот за безбедност на новинарките на интернет (#БНИ).

Проектот #БНИ започна како глобална платформа за развивање стратегии со кои ќе се анулираат ефектите од малтретирањето на интернет врз животот на новинарките и врз нивната работа, како и сериозната закана што овој вид родово малтретирање ја претставува за плуралноста на медиумите. Во првите години, кампањата #БНИ имаше за цел да ја подигне свеста за распространетоста на ваквото малтретирање и да ги сподели сториите на новинарките што го доживеале. За време на проектот, во обид да се подигне свеста и да се инспирираат промени, Канцеларијата на РФОМ, заедно со повеќе други засегнати страни, спроведе и поддржа истражување, изработи сеопфатни публикации и даде посебни препораки за владите, за медиумите и за другите релевантни актери.

Во 2018 г., во рамки на тековните напори да ја подобри безбедноста и да осигури дека новинарките се безбедни, Канцеларијата на РФОМ во соработка со Меѓународниот институт за печат (ИПИ) го продуцираше документарниот филм „Темно место“ (анг. „Dark Place“) за да госврти вниманието кон искуствата на новинарките кои биле жртви на малтретирање на интернет. Документарецот истражува како овој феномен и прашањата што ги покренува ја надминуваат родовата еднаквост поради тоа што директно влијае врз слободата на медиумите и врз основното човеково право за пристап до плуралност на информациите во општество.

Како следен чекор, во последните шест месеци од проектот, Канцеларијата на РФОМ подготви сеопфатен Водич со ресурси за #БНИ со цел да им помогне на државите и да им даде насоки на сите релевантни чинители како да ја подобрат безбедноста на новинарките на интернет. Овој Водич со ресурси за #БНИ ќе ги пополни празнините што сè уште постојат при справувањето со безбедноста на новинарките на интернет и ќе придонесе постојните препораки и политики да се преточат во практики. Водичот дава предлози за конкретни акции на десет клучни засегнати страни - државни и недржавни актери, што се дополнети со ресурси и примери на добри практики за да послужат како насоки за спроведување на меѓународните стандарди и обврските за безбедност на новинарите.

Родово-насочено малтретирање на новинари на интернет

Шеесет и три проценти од новинарките во одреден момент добивале закани или биле малтретирани на интернет¹ само затоа што си ја вршеле работата. Четирипати е поголема веројатноста дека женитеновинари ќе доживеат вакви напади споредено со нивните машки колеги, покажува истражувањето на *Гардијан*.²

---

¹ Michelle Ferrier, *Attacks and Harassment The Impact on Female Journalists and Their Reporting*, (Washington: International Women's Media Foundation, TrollBusters, 2018 <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>).

² Becky Gardiner, et. al., "The dark side of Guardian comments", *The Guardian*, 12 април 2016, <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>.

За повеќето новинарки ширум светот малтретирањето и вознемирувањето на интернет стана сериозна професионална опасност што ја загрозува нивната способност да ја извршуваат својата работа. Со тоа се крши нивното право на слобода на изразување и се попречува слободниот и отворен пристап до информации за сите членови на општеството. „Размислував да ги напуштам социјалните мрежи“, вели политичката уредничка на Би-Би-Си, Лора Куенсберг во документарниот филм *Темно место* на РФОМ и ИПИ, „но со тоа луѓето кои сакаат информации, најважното нешто за мене, губат, а губам и јас“.

Сите новинари ширум светот се соочуваат со сè повеќе закани и насилство како резултат на својата работа.³ Премногу често цената за известување на вистината доаѓа во облик на закани, следење, напади, произволно апсење и притвор и - во најтешките случаи - присилно исчезнување или убиства. Владите и другите моќни актери продолжуваат да ги замолчуваат тие што од нив бараат одговорност, во обид да го избегнат критичкото око на граѓаните и да го задушат несогласувањето.⁴

Новинарките се соочуваат со дополнително ниво на ризик, особено поради својата родова припадност. Ова е најевидентно при родово-заснованото малтретирање и вознемирување. Манифестациите на онлајн малтретирање и вознемирување може да варираат од директни или индиректни закани за физичко или сексуално насилство, навредливи пораки и насочено малтретирање (често „на куп“, т.е. повеќе сторители координирани против едно лице), до нарушување на приватноста (со демнење, споделување интимни слики и „доксинг“ односно злонамерно објавување приватни податоци, како на пр. домашна адреса, без согласност на лицето).⁵ Секое од овие може да е различно дефинирано во домашното законодавство или во препораките на регионалните и меѓународните тела за човекови права. Други институции, како компаниите за социјални медиуми и универзитетите, исто така имаат создадено своја терминологија за да ја концептуализираат оваа појава.⁶

Иако и мажите и жените новинари се жртви на вознемирување и малтретирање на интернет, формата и зачестеноста на нападите со кои се соочуваат жените се особено вознемирувачки⁷ и принудуваат голем број жениновинари да ја намалат својата работа или да размислуваат да ја напуштат професијата. Најмалку 40 проценти од новинарките рекле дека избегнуваат да известуваат за одредени стории поради малтретирање на интернет.⁸ Насилството против новинарките не се случува во вакуум. Суштински е поврзано со потчинувањето на жените во

---

³ARTICLE 19. *Global Expression Report 2018/19*, (London: Article 19, 2019), <https://www.article19.org/xpa-2019/>.

⁴Ibid.

⁵ ARTICLE 19 & ILGA Europe, “Third Party intervention submission in the European Court for Human Rights, Andrea Giuliano and Hungary, App. No. 45305/16”, 2 март 2020, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/03/Guiliano-v-Hungary-Submission-2-March-2.pdf>.

⁶ Ibid.

⁷ APC, “Online gender-based violence: A submission from the APC to the UN Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences”, 2017, https://www.apc.org/sites/default/files/APCSubmission_UNSR_VAW_GBV.pdf.

⁸ Op.cit. 3

патријархалните општества и со поврзаните фактори што ја поткопуваат родовата еднаквост, какви што се разликите во платите, исклучувањето од процесите на носење одлуки и големиот товар на неплатената грижа за семејството. Новинарките се често цел на напади кога се многу видливи и отворени во својата работа, особено кога ги преиспитуваат долгогодишните родови норми и стереотипи.⁹ Се соочуваат со напади не само од оние што се обидуваат да го замолчат нивното известување, туку и од своите извори и колеги, па дури и од членови на семејството. Во многу случаи тие не се безбедни дури ни на места каде што треба да бидат заштитени, во нивните редакции.¹⁰

Јасно е дека видот на закани и напади со кои се соочуваат новинарите и влијанието што го имаат овие закани и напади честопати се поврзани и варираат според родот и други фактори како раса и етничка припадност, религија или верување, сексуална ориентација, возраст и општествена група.¹¹ Потоа тука се и отежнувачките фактори, во кои влегуваат и хонорарното работење¹² и покривањето теми за кои се покажало дека се поризични, како корупција,¹³ организиран криминал,¹⁴ прашања од животната средина,¹⁵ човековите права и, особено, правата на жените,¹⁶ а да не ги спомнуваме и ризиците од известување на конфликтни ситуации. Разбирањето на овие разлики и како одредени закани може поинаку да ги доживеат новинарите што припаѓаат на различни групи во споредба со своите колеги, е од суштинско значење за конципирање сеопфатни посебни мерки за спречување и заштита од напади врз новинари и санирање на последиците од нив. За жал, многу законски акти, јавни политики и други мерки што државите ги воведуваат ја немаат оваа родова и комбинирана димензија.

Што може да сторат клучните актери

Намената на овој Водич со ресурси за #БНИ е да даде директен одговор на потребите при справување со безбедноста на новинарките на интернет. Во последната деценија се постигна надежен напредок кај засегнатите страни во поглед на нивното разбирање и интегрирање на

---

⁹Извештај на специјалниот известувач за насилство врз жените, причините и последиците, *Combating violence against women journalists* (New York: General Assembly, Human Rights Council, 2020), <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.

¹⁰ Silvia Chocarro, *The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence. IMS Defending Journalism book series*, (Denmark, International Media Support, 2019), <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.

¹¹ Amnesty International, "Toxic Twitter - A toxic place for women", 2018, <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/#topanchor>.

¹² Committee to Protect Journalists, "The Best Defense; Threats to journalists' safety demand fresh approach", 2017, <https://cpj.org/reports/2017/02/best-defense-threats-safety-journalists-freelance-emergencies-attack-digital/>.

¹³ Transparency International, "The High Costs Journalists Pay When Reporting on Corruption", 2020, <https://www.transparency.org/en/news/the-high-costs-journalists-pay-when-reporting-on-corruption#>.

¹⁴ Reporters Without Borders, "Journalists: the *bête noire* of organized crime", 2018, https://rsf.org/sites/default/files/en_rapport_mafia_web_0.pdf.

¹⁵ Reporters Without Borders, "Hostile climate for environmental journalists", 2015, https://rsf.org/sites/default/files/rapport_environnement_en.pdf.

¹⁶ Reporters Without Borders, "Women's rights: forbidden subject", 2018, https://rsf.org/sites/default/files/womens_rights-forbidden_subject.pdf.

родовите пристапи во напорите за унапредување на безбедноста на новинарите. Меѓународните стандарди за човекови права сè повеќе бараат родово-одговорен пристап кон безбедноста на новинарите и се прават сè поголем број истражувања за нападите врз новинарки. Ваквото сè поголемо внимание сега ги вклучува и малтретирањето и вознемирувањето со кои новинарките сè почесто се соочуваат на интернет. Може да се види дека на национално ниво медиумските куќи и граѓанските групи вложуваат повеќе енергија во развивање алатки и програми за новинарите, за да се реши и спречи родово-заснованото вознемирување и малтретирање.¹⁷

Сепак, потребни се уште поголеми напори. Справувањето со родово-засновано малтретирање и вознемирување на интернет, како и прашањето за насилство врз новинарките во генерални рамки, мора да опфаќа и кампањи за градење на јавната свест заради подобрување на општествените норми и еднаквоста на работното место, истовремено осигурувајќи дека гласот на жените се слуша погласно во сите медиуми, особено во врска со прашања што во голема мера им припаѓале на мажите, како политиката. Потребен е пристап со вклучување на повеќе засегнати страни, што ги вклучува различните гранки на власта, меѓународни и регионални тела, различни граѓански организации/групи за човекови права, медиумите, и интернет-посредници, доколку е потребно. Во разработката на пристапи и решенија за справување со малтретирањето и вознемирувањето на интернет важно е да бидат вклучени и новинарките, вклучително и тие што доживеале напади на интернет. Се разбира, секоја поддршка што им се дава на новинарките мора да дојде со експлицитна согласност од нив.

Водичот со ресурси за #БНИ има за цел да идентификува конкретен начин на работа на различните засегнати страни во иднина, со примена на холистичка перспектива, за да се зајакне безбедноста на новинарките¹⁸ на интернет. Водичот ќе се состои од десет поглавја, секое посветено на различен клучен актер. Секое поглавје ќе изложи серија препораки за мерки за справување со родово-заснованото вознемирување и малтретирање на интернет, поткрепени со избор од примери на постојни мерки и список на корисни ресурси, со цел да се потпомогнат засегнатите страни да ги идентификуваат сопствените потреби и да се дополнат информации што може да помогнат при создавањето и подобрувањето на алатки или иницијативи за справување со вознемирувањето и малтретирањето новинарки на интернет.

Содржина на поглавјата

За државните актери, Водичот со ресурси ќе ги утврди чекорите и размислувањата што можат да ги применуваат извршната, законодавната и судската власт и полицијата. Овие предложени активности вклучуваат законски измени и реформи, развој на национални акциски планови и градење дијалог. Исто така, се предлагаат мерки за интегрирање на родово-одговорен пристап во државните институции, истрагите и механизмите за безбедност на новинарите, како и за воспоставување програми за градење на капацитетите за државните службеници. Меѓу првите пет

---

¹⁷Ibid.

¹⁸Опфатени се сите новинари што се идентификуваат како жени.

поглавја што ги опфаќаат државните актери, едно ќе се осврне на улогата на меѓувладините тела и ќе ги нагласи пристапите за подобрување на меѓународните стандарди за човекови права и нивното делотворно спроведување на ниво на држава.

Водичот ќе продолжи со уште пет поглавја кои опфаќаат препорачани активности за недржавни актери: интернет-посредници; медиумски куќи; организации на новинари и актери со клучна улога во независното саморегулирање; граѓански организации и новинарски образовни институции; и новинари поединци. Препорачаните мерки опфаќаат: зајакнување на капацитетот преку обука за дигитални алатки и знаење во областа на правото; развивање мрежи за поддршка на колегите и други психо-социјални ресурси; подобри процени на ризикот и подобри протоколи за известување и одговор на малтретирање на интернет; водење кампањи за подигање на свеста; и застапување за еднаквост на работното место. Во делот за недржавни актери исто така ќе се утврдат начини за различните засегнати страни подобро родово-одговорно да ги документираат нападите на интернет. Негувањето соработка и координација меѓу засегнатите страни е општа препорака за сите.

Во прирачникот ќе има и еден дел посветен на меѓународните стандарди за човекови права што ја опфаќаат безбедноста на новинарките. При справувањето со родово-заснованото малтретирање и вознемирување на интернет треба да се почитуваат основните човекови права на слобода на изразување и приватност.

На овогодинашната Конференција за медиуми во Југоисточна Европа: „Нов фронт: Работиме заедно за да ја негуваме слободата на медиумите“, Канцеларијата на РФОМ со задоволство ги претставува трите избрани поглавја од Водичот со ресурси за #БНИ, пред неговото објавување во октомври. Овие три поглавја се фокусираат на улогите на извршната власт, судството и органите за спроведување на законот. Водичот и трите поглавја не претендираат да дадат исцрпен список активности што треба да се преземат за справување со широкиот опсег на малтретирање и вознемирување на новинарките на интернет. Тие всушност му нудат на секој од трите клучни чинители краток избор од најрелевантните и најостварливите чекори. Секоја предложена акција се илустрира со конкретни примери што ги спровеле различни актери во различни земји. Списоките надополнет со избор од корисни ресурси.

Безбедноста на новинарките на интернет не може да се решава изолирано од безбедноста на сите новинари, ниту може да се реши без пошироко тежнење за родова еднаквост во општеството. Кажано едноставно, безбедноста на жените во медиумите може значително да се подобри ако осигуриме дека жените имаат еднакви права, исти можности и се безбедни како и мажите. Во таа насока, некои предложени акции опфаќаат интеграција на родовиот пристап во постојните иницијативи за промовирање на безбедноста на новинарите. Другите акции се однесуваат на проширување или приспособување на постојните акции за родова еднаквост.

Родово-одговорен пристап

Секоја иницијатива што има за цел да се справи со вознемирување и малтретирање на новинаркина интернет, треба да биде конципирана со родово-одговорен пристап. Додека кај родово-освестениот пристап се работи за тоа да се биде свесен за родовите улоги, норми и односи, родово-одговорниот пристап не зема предвид само кои се туку и какво е однесувањето согласно родовите норми, улоги, односи, и какво различно влијание имаат политиките и мерките врз мажите и врз жените. Станува збор за делување за да се постигне родова еднаквост.

Треба да се применуваат следниве десет принципи:

- 1. Родово неутрална е родово слепа.** Секоја одлука и мерка, без оглед дали се работи за законски акт, програма за обука, буџет или друга слична мерка, делува различно врз различни луѓе, вклучително и во зависност од нивниот род.
- 2. Родот е взаемно поврзан со другите идентитети.** Родот, заедно со возраста, класата, приходот, етничката припадност, сексуалната ориентација, религијата, попреченоста, расата и други фактори што одредуваат дали некој е дел од урбана култура или рурално опкружување, претставуваат испреплетени социјално дефинирани категории што генерираат преклопувања и меѓусебно зависни нееднаквости. Ова се нарекува комбиниран пристап и е потребен бидејќи не секој ја доживува нееднаквоста на ист начин.
- 3. Процесот нека биде родово трансформативен во секој чекор.** Нееднаквостите помеѓу жените и мажите, вклучително и асиметричниот пристап до моќ и права, треба да се земат предвид во текот на целиот процес, од конципирањето, планирањето и спроведувањето до следењето и процената на законодавството, политиките и сите други активности.
- 4. Покрај „што“, сакаме да знаеме и „како“.** Родово-одговорниот пристап не го зема предвид само степенот до кој родовите односи и односите на моќ влијаат врз контекстот. Тој опфаќа и процес што е инклузивен, партиципативен и со почит и кој ја зајакнува и промовира родовата еднаквост.
- 5. Информациите се од клучна важност за градењето решенија.** Потребни се точни и сеопфатни податоци за напади врз новинари, поделени според родот и другите идентитетски обележја за да се разработат силни решенија приспособени на различните политички, економски, културни и социјални контексти.
- 6. Слушајте ги и понатаму многуте гласови.** За да се осигури дека новинарките се меѓу активните носители на одлуки кога станува збор за работа што потенцијално влијае врз нивните животи, потребни се сеопфатни и транспарентни консултации, вклучително и со владини и невладини актери од сите релевантни стручности и дисциплини.

7. **Градете капацитет за промени.** На сите актери вклучени во заштитата на новинарите треба да им биде достапна наменски скроена обука за родово-одговорните пристапи. Фокусот прво треба да биде свртен кон поединците за кои е најверојатно дека можат да влијаат и кои имаат моќ да внесат промени на сеопфатен и одржлив начин.
8. **Издвојте доволно ресурси.** Посветеноста на родово-одговорен пристап треба да е повеќе од зборови, да се издвојат доволно човечки и финансиски ресурси за спроведување на овие активности.
9. **Бидете СМАРТ.** Иницијативите што се однесуваат на малтретирање и вознемирување новинарки на интернет мора да содржат цели што се специфични, мерливи, достижни, релевантни и временски ограничени. На тој начин се застапува одговорност кон родовата еднаквост и се придонесува за систематизирање на научените лекции и подобрување на идните активности.
10. **Мерките за заштита на жените мора да ги унапредуваат, а не да ги поткопуваат нивните основни права.** Сите мерки што би можеле да го ограничат правото на слобода на изразување мора да бидат пропишани со закон, да служат за легитимна цел и да бидат неопходни и пропорционални во демократско општество.¹⁹ Обесхрабрувањето или ограничувањето на професионалните активности на жените не е решение.

40 предложени акции

Покрај трите избрани поглавја претставени на Конференцијата за медиуми во Југоисточна Европа, Водичот со ресурси за #БНИ предлага акции за седум типовиклучни актери за да се обезбеди поголема безбедност за новинарките на интернет.

Извршна власт:

Спроведување политики и практики за поголема безбедност на новинарките

Предложени акции

1. Да се изработи национален акциски план за безбедност на новинарите што се осврнува на специфичните услови за новинарките;
2. Да се воведат заштитни мерки што се родово-одговорни;
3. Да се соберат податоци за напади против новинарки заради подготовка на политики и истражувања и да се поддржат кампањи за подигнување на свеста со цел да се

---

¹⁹Резолуција 2200А (XXI) на Генералното собрание на Обединетите нации, "International Covenant on Civil and Political Rights", 16 декември 1966, во сила од 23 март 1976, член

19,<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.

мобилизираат носителите на одлуки и јавноста;

4. Да се поднесуваат извештаи за безбедноста на новинарките до клучните меѓународни механизми за заштита на човековите праваи да се вклучи прашањето во надворешната политика.

Законодавна власт:

Да се усвои или да се приспособи рамката за побезбедна средина на и надвор од интернет

Предложени акции

1. Да се прегледаат, и кога е неопходно, да се изменат или да се донесат нови закони со кои ќе се застапува родово-одговорен пристап кон безбедноста на новинарите.
2. Водете сметка законодавството со кое се уредува малтретирањето и вознемирувањето новинарки на интернет да не го поткопува правото на слобода на изразување.

Судство:

Обезбедување пристап до правдата и ставање крајна неказнивоста

Предложени акции

1. Да се подигне свеста за родовите прашања во правосудниот систем бидејќи тоа е суштинско во заштитата на новинарките;
2. Да се зголеми стручноста кај судскиот персонал за прашањата за слобода на изразување, безбедност на новинари и малтретирање и вознемирување на и надвор од интернет;
3. Да се применуваат и застапуваат најдобри практики во пристапот до правдата, одмерувањето на казните и правните лекови;
4. Националните институции за човекови права треба да работат на прашањето за безбедност на новинарите.

Органи за спроведување на законот:

Јакнење на методите за заштита и спроведување ефективни истраги

Предложени акции

1. Да се засилат обуките на органите за спроведување на законот за безбедност на новинарите на интернет со родово-одговорен пристап;
2. Да се разгледа и подобри родовата перспектива при оценувањето на ризиците од закани и малтретирање;
3. Да се зајакнат протоколите, методите и процедурите за

истражување на кривичните дела против новинарите и слободата на изразување;

4. Да се подобри дијалогот и координацијата меѓу органите за спроведување на законот, медиумите и граѓанското општество во врска со безбедноста на новинарите.

Меѓувладини организации:

Од воспоставување стандарди до помагање на државите

Предложени акции

1. Да се стандардизираат родово-одговорни пристапи во стандардите и механизмите за безбедност на новинарите од областа на човековите права;
2. Да се поддржат државите да се осврнат на празнините во спроведувањето на меѓународните стандарди за безбедност на новинарите;
3. Да се помогне да се прошират податоците и истражувањата што може да ги хранат иницијативите за безбедност на новинарките на интернет со информации;
4. Да се даде приоритет на соработката и координацијата на вклучените страни за да се добие најдобар ефект.

Интернет-посредници:

Почитување на правата на новинарките и унапредување на безбедноста на интернет

Предложени акции

1. Да се почитуваат стандардите за човековите права на слобода на изразување, приватност, учество и недискриминација во политиките и практиките;
2. Да се провери дали политиките за умереност на содржината се јасни, транспарентни и достапни на корисниците и дали корисниците се свесни како се модерира содржината, што претставува малтретирање и вознемирување на интернет и како да се пријави;
3. Да се усвои недискриминаторски пристап во чиј центар е корисникот, во сите операции.
4. На отстранувањето содржини и на барањата за податоци за корисниците да се работи транспарентно и доследно;

Медиумски куќи:

Заштитата на новинарите започнува на работното место

Предложени акции

1. Да се подобри културата на работното место со сеопфатни политики на работење што ги опфаќаат и безбедноста и родот.
2. Да се осигури поддршка и обука за новинарите што се соочуваат со вознемирување и малтретирање на интернет.
3. Да се изработат родово-одговорни насоки за новинарите при користење на интерактивни платформи на интернет.
4. Да се следи и документира малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет, вклучително и на тие што работат хонорарно.

Организацијна новинари и саморегулаторни тела:

Организирање на колективното делување и унапредување на етиката во медиумите

Предложени акции

1. Да се зголеми колективното делување и застапување за да се подобрат безбедноста и другите работни услови на новинарките;
2. Да се зајакнат капацитетите преку вмрежување колеги, обуки и друга практична поддршка;
3. Да се документираат нападите и да се користат податоците за да се подигне свеста кај клучните актери;
4. Да се подобри опфатеноста на прашањата за безбедноста и за родовата еднаквост во работењето на телата за саморегулација.

Граѓански организации и образовни институции:

Мобилизирање, истражување и споделување добри практики

Предложени акции

1. Да се зголемат податоците, знаењето и свеста за родово-заснованото малтретирање и вознемирување меѓу клучните актери и воопшто во општеството;
2. Да се здружат силите за да се унапреди спроведувањето на безбедносните стандарди и другите услови за работа на новинарките на национално ниво;
3. Да се разработи обука за холистичка заштита и едукативни материјали;
4. Да се интегрираат безбедноста на новинарите и родовата еднаквост во активностите на образовните институции и

Новинарите и медиумските работници:

Самозаштитата и поддршката од колегите да станат приоритет

Предложени акции

1. Да се следи и процени ризичното опкружување за новинарките;
2. Да се применува холистички пристап кон сигурноста и безбедноста, вклучително физичка, правна, психо-социјална и дигитална;
3. Да се документираат и пријавуваат заканите и нападите;
4. Да се поддржат колегите што се соочуваат со малтретирање и вознемирување на интернет и тие што се изложени на поголем ризик да доживеат вакви напади;
5. Да се биде информиран за достапните форми на поддршка, вклучително и за правните механизми.

2. Да сирнеме во трите поглавја

А. Извршна власт:

Спроведување политики и практики за поголема безбедност на новинарките

Извршната власт е одговорна за управување со државите, воспоставување политики и процеси за делотворно извршување и за спроведување на законот. Ова поглавје нуди избор од активности што може да ги спроведат кабинетот на претседателот или кабинетот на премиерот за да ги заштитат, но и да ја унапредат, безбедноста на новинарките на интернет. Иако овој дел не се фокусира на локалната самоуправа, чиешто функции и облици значително варираат, предложените активности може да се еднакво релевантни за локалните власти. Улогата на агенциите за спроведување на законот, иако под надлежност на извршната власт, посебно се разгледува подолу.

Одлуката бр. 3/18 на Министерскиот совет на ОБСЕ ги повикува државите „целосно да ги спроведат сите препораки на ОБСЕ како и своите меѓународни обврски поврзани со слободата на изразување и слободата на медиумите, меѓу другото со почитување, унапредување и заштитување на слободата да се бара, добие и даде информации без оглед на границите.“

Предложени акции

1. Да се изработи национален акциски план за безбедност на новинарите што се осврнува на специфичните услови за новинарките;
2. Да се воведат заштитни мерки што се родово-одговорни;
3. Да се соберат податоци за напади против новинарки заради подготовка на политики и истражувања и кампањи за подигнување на свеста со цел да се мобилизираат носителите на одлуки и јавноста;
4. Да се даваат извештаи за безбедноста на новинарките до клучните меѓународни механизми за заштита на човековите права и да се вклопи прашањето во надворешната политика.

1. Да се изработи национален акциски план за безбедност на новинарите што се осврнува на специфичните услови за новинарките

Националната обврска за безбедност на новинарките треба да се демонстрира на највисоко ниво, и со зборови и со дела. Членовите на владата мора јавно и недвосмислено да ги осудат нападите врз новинарки поврзани со нивната работа, и не само во случаите на физичко насилство туку и кога се работи за сексуално вознемирување, заплашување, закани и друго малтретирање, вклучително и преку дигитални технологии.¹ Јавните службеници треба да предводат со пример и да се воздржат од оцрнување, заплашување и заканување на медиумите, вклучително и со користење на мизоген јазик во комуникација со новинарки.²

Насилството против новинарките, и вознемирувањето и малтретирањето на интернет се внатрешно поврзани со поширока општествена неправда и ставови кон жените. Политиките за справување со корените на родово-заснованото насилство и родовите стереотипи треба да го придружуваат, и да се поврзани со, акциски план чијашто цел е унапредување на безбедноста на новинарките. Мора да се застапува зајакнување на жените во целото општество, не само акции што се насочени конкретно кон медиумите.

Секако, малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет се поврзани со медиумската средина во која работат. Од основна важност е да се разбере специфичниот контекст во секоја земја за да се работи на безбедноста на новинарите. Оттаму, при изработката на национален план за безбедност на новинарите важен прв чекор е да се процени на национално ниво како се новинарите изложени на различни закани (физички, психички, дигитални, правни и економски) и како тие закани влијаат врз нив.

Крајната цел на националниот акциски план треба да биде да се конципираат најделотворните мерки за спроведување на меѓународните стандарди за безбедност на новинарите од областа на човековите права, и тоа да се изведе со родово-одговорен пристап. Ова значи конципирање активности што се осврнуваат на потребите на новинарките и истовремено

придонесуваат кон менувањето на динамиката на родовите и моќта која ја поткопува родовата еднаквост. Еден конкретен чекор е да се спроведе родово-одговорна ревизија на спроведувањето на специфичните стандарди и обврски, согласно [Одлуката бр. 3/18 на Министерскиот совет на ОБСЕ за безбедност на новинарите](#), во рамки на национален акциски план за безбедност на новинарите. Ако во земјата веќе постои активен национален акциски план за безбедност на новинарите, може да се ревидира за да го вклучи родово-одговорниот пристап и да вклучи мерки за справување со малтретирањето и вознемирувањето на интернет. Овие мерки може да опфаќаат подготовка на едукативни програми за идентификување и справување со малтретирање и вознемирување на интернет, како и развивање и зајакнување на организациите, мрежите и форумите што им даваат поддршка на новинарките, особено на оние што работат на спречување на малтретирањето на интернет.³

Силно се препорачува комбинирање со други релевантни области на работа како што се, на пример, националните акциски планови за родова еднаквост, човекови права или други категории што тематски се поклопуваат.

Според [Планот на ОН за акција за безбедност на новинарите и за прашањето за неказливост](#), од фундаментално значење е да се развијат стратешки партнерства со различни меѓународни, регионални и локални актери.⁴ Имајќи го ова на ум, акциите за справување со малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет треба да се конципираат и спроведуваат со висок степен на учество на новинарките. На тој начин, тие што се ранливи ќе обезбедат добри информации за развивање на практиките од една страна, а од друга страна ќе зајакнат преку учество во процесот. Ова би можело да ги опфати сите гранки на власта; независните институции за човекови права; регулаторните и саморегулаторните тела за медиуми; интернет-компаниите; јавните медиуми, приватните медиуми и медиумите во заедницата; новинарските здруженија и синдикатите; граѓанските групи; новинарските образовни институции и академските истражувачи; експертите за медиумска писменост и организациите за правата на жените.

Примери

Интегрирање на националните акциски планови: Шведскиот национален акциски план [Одбрана на слободата на изразување: Мерки за заштита на новинарите, избраните претставници и уметниците од изложеност на закани и омраза](#) ја препознава потребата од вградување план за безбедност на новинарите во националната родова стратегија како и потребата да се осигури родов пристап кај клучните актери како судството.⁵ Клучен аспект на овој план е фокусот врз проширување, развивање и финансирање на постојните институции како локалните центри за поддршка на жртви и телефонските линии за помош што даваат поддршка на сите што добиваат закани поради учество во јавниот дискурс.

Спроведување ревизији: Во 2018, Универзитетот на Амстердам спроведе [Ревизија на слободата на изразување во Холандија](#),⁶ за да добие конкретна слика за спроведувањето на Препораката на

Совет на Европа од 2016 г. за заштита на новинарството и безбедноста на новинарите и на другите медиумски актери во Холандија.⁷ Иако оваа ревизија конкретно не го опфаќа проблемот на насилство врз новинарки на интернет, претставува добар пример како се спроведува делотворна процена.

Вклучување на заштитата на новинарите во политиките: За да се зголеми делотворноста, заштитата на новинарите може да се вклучи во националните политики за родова еднаквост и човекови права, или во други поврзани политики. Во Хрватска, на пример, [Националната програма за заштита и унапредување на човековите права во периодот 2013 – 2016](#) вклучува препорака за посилен прогон на сторителите на закани и насилство врз новинари.⁸

Ресурси

- [Во Индикаторите на УНЕСКО за безбедност на новинарите](#) (ИБН)⁹ дадена е група индикатори со кои се оценува колку се безбедни новинарите на национално ниво. Вклучен е и прирачник како да се користат индикаторите, иако неговата примена мора да се надополни со родово-одговорна алатка за процена.¹⁰ Индикаторите за безбедност на новинарите се користат во Авганистан, Гватемала, Ирак, Кенија, Непал и Пакистан, а извештаите може да се разгледаат на [веб-страницата на УНЕСКО за ИБН](#).
- [Прирачникот на Канцеларијата за жени на ОН за национални акциски планови против насилство врз жените](#) може да послужи како референтен материјал за вградување на родовиот пристап во планот за акција за безбедност на новинарите.¹¹ Исто така, во публикацијата [Како да се направи родово-одговорна процена](#) на Канцеларијата за жени на ОН може да се најдат совети за процена на безбедноста на новинарите со примена на родово-одговорен пристап.¹²

2. Воведување родово-одговорни заштитни мерки

Новинарите што добиваат закани треба да имаат директен пристап до конкретни мерки за заштита. Брзата реакција на закани кон новинарите може да биде делотворна во заштитата на (потенцијалната) жртва и да помогне да се минимизира можната ескалација на насилство. Ваквиот механизам може да биде под надзор на едно владино тело, на пример, агенција за спроведување на законот, или група од повеќе засегнати страни со мандат што произлегува од националниот механизам за заштита. Иако овие механизми традиционално се користат во случаи на физички напади, може да се мобилизираат и за правна и психо-социјална поддршка, вклучително и во случаи на малтретирање и вознемирување на интернет.

Со оглед на посебната и често чувствителна природа на закани упатени кон новинарки кои може да вклучуваат насилство со сексуална конотација, закани за насилство и сексуални напади, дури и против членови на семејството, императив е сите мерки, и тие во рамки на механизмите за брза реакција, да се родово-одговорни. Првиот чекор е да се осигури дека секоја анализа на нападите ќе го земе предвид секој родов аспект и фактот дека во безбедносните служби работат жени, односно дека има на располагање полицајки што ќе го заштитат нападнатото лице, или ќе учествуваат како

придружба, како и дека на телефонските линии за итни случаи одговараат жени. Протоколите за процена на ризикот и реакција треба да користат безбедносни мерки и поддршка што се скроени според специфичните потреби на секоја нападна жена, на пример, во случаи кога жената треба да се префрли на друга локација.

Важно е секој механизам за брза реакција или заштита да опфаќа превентивни мерки и проактивни решенија, не само реактивни елементи. Ова може да вклучува систем за следење на ризиците и заканите врз новинарите на и надвор од интернет во комбинација со родова анализа. Ваквите превентивни мерки се клучни за идентификување на трендовите и подготвеноста за поделотворно решавање на заканите. Превентивните иницијативи може да опфаќаат и програми за обука на сите вклучени чинители, вклучително и за тоа како да реагираат кога новинарите се мета на малтретирање и вознемирување на интернет, како и изработка на лесно достапни ресурси што ги информираат новинарите како да ги користат механизмите и мерките што се во функција. Ваквите напори треба да бидат дополнети со кампањи за градење на свеста.

Мерките за заштита се подостапни и поделотворни кога се приспособени на случајот и контекстот на секој поединечен новинар. Ова значи, на пример, дека заштитната опрема треба да биде прилагодена на женското тело и облека, дека можеби во финансиските средства за придружба ќе треба да се вклучат и зависни лица, и дека треба да се гарантира специфична психолошка поддршка за новинари што се малтретирани или вознемирувани на интернет. Сите актери што се вклучени во заштитата на новинарите треба да посетат обука за родово-одговорни пристапи.

Структурирањето на механизмите и мерките за заштита да опфаќаат присуство на повеќе засегнати страни во управувањето и надзорот, овозможува користење разновидна експертиза и поголема отчетност. Меѓу овие засегнати групи треба да бидат организациите за женски права и здруженијата на новинари.

Напорите за подобрување на безбедноста на новинарите секогаш треба да се придружени со гонење на вршителите на насилство врз новинарите и справување со неказноста за злосторства врз нив. Како конкретна мерка за поддршка, кога е релевантно, извршната власт може да назначи независен државен обвинител што е специјализиран за злосторства против слободното изразување и врз новинари. Специјалниот обвинител може да ги надгледува и координира случаите, да обезбеди поддршка на жртвите, да застапува однесување со нулта толеранција за неказност за злосторства против слободата на изразување и врз новинари. Оваа личност треба да се обучи за родово-одговорни пристапи.¹³ И треба да биде обучена за родово-одговорни пристапи.

Во некои земји може веќе постојат национални механизми за заштита или брза реакција што добро функционираат. Со оглед на тоа што од скоро родово-заснованите напади, вклучително и малтретирањето и вознемирувањето на интернет, прераснаа во голема закана, може да е сепак потребно да се прегледаат и реформираат постојните механизми за да се обезбеди дека е вклучен и правилно интегриран родово-одговорниот пристап. Овој процес треба да се направи во

консултација со други засегнати страни, вклучително и експерти за родови перспективи во јавните политики и во безбедносната помош.

Примери

Развивање национални механизми за брза реакција: [Заеднички сили на централната канцеларија за лична безбедност](#), тело во Министерството за внатрешни работи на Италија што раководи со механизам за брза реакција преку кој се обезбедуваат телохранители, блиндирани возила и друга заштитна опрема на новинари кои добиваат закани од организиранiot криминал.¹⁴

Создавање групи од повеќе засегнати страни: Холандија има формирано, со членство на повеќе засегнати страни, [Раководна група против агресија и насилство врз новинари](#), што има мандат да ги координира активностите помеѓу полицијата, обвинителството и медиумите и новинарите во одговор на напади врз новинари.¹⁵

Поддршка за комисији за истрага: Српското Министерство за внатрешни работи, заедно со органот за национална безбедност и здруженијата на новинари, ја води Комисијата за истрага на убиствата на новинарите за време на војната во поранешна Југославија, формирана во 2013 година. Како резултат од работата на комисијата, во 2019 година некој беше осуден за убиство на српски новинар во 1999 година. Иако малтретирањето и вознемирувањето новинарки на интернет не е во фокусот на оваа комисија, таа сепак е добар пример за здружување на експертиза и надзор од повеќе засегнати страни.

Поддршка за регионални механизми за брза реакција: Во 2020 г., Европската Унија (ЕУ) го поддржа создавањето на механизмот [Слобода на медиумите: Брза реакција](#) за заштита на новинари, со кој секојдневно раководи група составена од граѓански групи.¹⁶ Таков механизам веќе постои за бранителите на човековите права, [ProtectDefenders.eu](#), кој опфаќа и новинари. Со овој механизам раководи конзорциум од НВО за човекови права.

Развивање национални механизми за заштита; Колумбија е првата земја што изработи национален механизам за заштита на новинари. Во него има посебна комисија за заштита на жени во која има претставници од организации за женски права, од владата и од меѓународни организации како Канцеларијата за жени на ОН. Тие го анализираат од родов аспект секој случај што пристигнува до комисијата, со што се овозможи да се реагира според конкретните специфики на случајот.¹⁷ Во 2012 г., дванаесет години по основањето на програмата за заштита во 2000 г., владата воведо протокол за справување со закани против новинарки: добар пример на прецена и реформирање на постојниот механизам за да се вгради родово-одговорен пристап.

Поставување специјални обвинители: Во 2006 г. Мексико го постави првиот специјален обвинител за кривични дела против слободата на изразување, со фокус на напади врз новинари.¹⁸

Ресурси

- Во [Извештајот 24/2 на Советот за човекови права на ОН \(СЧП\) сесобрани добрите практики на државни и недржавни актери за безбедност на новинарите](#).¹⁹
- Советот на Европа (СЕ) има објавено серија препораки и добри практики за безбедност на новинарите. Во [Акција за заштита на новинарите и другите учесници во медиумите](#) се дадени конкретни примери како се спроведуваат стандардите за безбедност на новинарите на СЕ во некои земји.²⁰
- Може да ја консултирате збирката механизми за заштита на новинарите во серијата изданија [Одбрана на новинарството](#)²¹ на Интернешенел Медиа Сапорт; едно [издание](#) во серијата се фокусира конкретно на безбедноста на новинарките.²²
- Во рамки на иницијативата „Слобода на медиумите: Брза реакција“ објавена е збирка заштитни мерки што ги вовеле земји-членки на ЕУ и земји-кандидатки за членство.²³
- Во извештај за случаи во Колумбија, Мексико и Гватемала, Универзитетот во Палермо направил анализа на делотворноста и институционалната поставеност на механизмите за заштита.²⁴

3. Да се соберат податоци за напади против новинарки заради подготовка на политики и да се поддржат истражувања и кампањи за подигнување на свеста за да се мобилизираат носителите на одлуки и јавноста

Може да се осмисли силна реакција на малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет само кога носителите на одлуки, професионалците од медиумите, граѓанските организации и пошироката јавност добро ќе ја разберат големината на проблемот и неговото влијание врз новинарската професија, слободното изразување и слободниот проток на информации. За да се постигне тоа, потребно е да се соберат квантитативни и квалитативни податоци, да се анализираат и да се истражат.²⁵

Како за почеток, потребно е да се соберат податоци поделени по род, но и според други идентитетски обележја. Таквите податоци се потребни за да се гарантира дека при изнаоѓањето решенија земени се предвид комплексноста и разноликоста на насилството врз жените и начинот на примена на структурното насилство против одредени групи во општеството.

Една клучна област за истражување е собирањето податоци за да се разграничат различните форми на вознемирување на интернет, сериозноста на нападите на интернет и нивното влијание врз правата на новинарките и врз нивната работа. Утврдувањето на пречките и ризиците што се специфични за родот и сознанието како тие се разликуваат од оние со кои се соочуваат машките колеги, ќе помогне да се носат информирани политики засновани на докази и други можни реакции.

Во идеален случај, собирањето на податоците ќе се изврши во соработка со државните заводи за статистика, универзитетите, државните институции за заштита на човековите права и граѓанските организации за да се обезбедат најточните и независни информации и за да се гарантира правото на приватност.²⁶ Освен што ќе служат за подготовка на националните акции, податоците ќе бидат од корист и при осмислувањето на меѓународните механизми. Индикаторот 16.10.1. од Доброволните национални извештаи (ДНИ) за целите за одржлив развој (ЦОР), на пример, бара од надлежните да го наведат бројот на напади против новинарите во својата земја.²⁷

Собирањето на податоците може да помогне и за осмислување силни кампањи за подигнување на јавната свест, со што ќе се покаже дека малтретирањето и вознемирувањето на интернет не претставуваат напад само врз новинарките, туку и напад врз слободата на изразување и слободата на медиумите и закана за правото на пристап до информации на секое лице во општеството како целина.²⁸

Отворањето кон образованието е друг важен чекор кон подобрување на сфаќањата на јавноста за ова прашање. Користењето на социјалните медиуми и нивните трендови би можеле да се вклучат во наставните програми од страна на надлежните за образование или во програмите за медиумска писменост. Може да се изготват и спроведат образовни програми за возрасни и за неформално образование за унапредување на медиумската и дигиталната писменост во општеството. Ваквиот пристап може да придонесе за побезбедна средина за граѓаните кои се активни на социјалните медиуми, вклучително и за новинарките.

Како дел од стратегијата за подигнување на јавната свест, владините претставници треба да даваат изјави во јавноста, меѓу кои и, кога е тоа соодветно, објави на социјалните медиуми, со коишто ќе изразат поддршка за новинарите кои се цел на напади, и да организираат настани за запознавање на граѓаните со улогата на новинарството и негативното влијание на нападите врз новинарките врз општеството. Меѓународните комеморативни денови, како што се Светскиот ден на слободата на медиумите (3 мај), Меѓународниот ден за ставање крај на неказноста за кривични дела против новинарите (2 ноември), Меѓународниот ден на жената (8 март) и Меѓународниот ден за елиминација на насилството врз жените (25 ноември), нудат добри можности за такви активности.

Примери

Создавање панели на правни експерти: Обединетото Кралство направи независен [панел на правни експерти на високо ниво](#) со цел спроведување истражувања за потребите на изработка на закони и политики за безбедност на новинарите.²⁹ Нивниот прв извештај, објавен во февруари 2020 г., се фокусира на [Користењето насочени санкции заради заштита на новинарите](#).

Изготвување програми за медиумска писменост: Еден извештај подготвен од националните експерти за Европската аудиовизуелна опсерваторија за Европската комисија упатува на [547 проекти за медиумска писменост](#) спроведени во земјите членки на ЕУ од 2010 г. наваму. Вештините за медиумска писменост поврзани со критичко мислење беа предмет на обработка во 403 од овие

проекти, додека вештините поврзани со капацитетите за користење на медиумите беа опфатени во 385 од 547-те проекти.³⁰

Финска има национална политика насочена кон институциите за формално и неформално образование, медиумите и другите чинители важни за унапредување на сфаќањата за медиумите надвор од интернет и на интернет и за опкружувањето во социјалните медиуми.³¹

4. Да се поднесуваат извештаи за безбедноста на новинарките до клучните меѓународни механизми за заштита на човековите права и да се вклучи прашањето во надворешната политика

Преку своето учество во меѓувладините организации (МВО), државите може да имаат конструктивна улога во придонесот кон развојот на меѓународни стандарди за безбедност на новинарите. Државите може да предложат да се вклучи прашањето на безбедноста на новинарките и да се заземе подобар родово-одговорен пристап во многуте резолуции, препораки и одлуки што ги носат МВО.

Државите, исто така, може активно да придонесат и да соработуваат со релевантни тела обврзани со меѓународни договори што се фокусираат на родова еднаквост, како што се Комитетот на ОН за елиминација на дискриминацијата против жените или Комисијата на ОН за статусот на жените (КСЖ). Меѓу другото, КСЖ го следи напредокот во спроведувањето на Пекиншката декларација и платформа за акција, со која се препознава важноста од унапредувањето на жените во медиумската индустрија и вклучување на родовата перспектива во медиумските содржини.³²

Многу важна обврска за отчетност што ја имаат државите во врска со меѓународните стандарди е обврската да известуваат за нивното спроведување. Со добровоспоставени механизми за известување се обезбедува мерење на напредокот кон целите или обврските, но тие, исто така, служат и како средство за документирање на трендовите, вклучително и на нивото на неказнивост и на добрите практики. Државите би можеле уште повеќе да го подобрат квантитетот и квалитетот на влезните податоци во врска со насилството врз новинарките (во соработка со невладините организации кои собираат податоци и прават истражувања) со своето учество во следните механизми:

- [Универзален периодичен извештај \(УПИ\)](#) на ОН.³³ Во рамките на процесот УПИ, државите мора да поднесат извештај за ситуацијата со човековите права кај нив, по што членовите на СЧП при ОН даваат препораки за подобрување. Овој процес дава одлична можност безбедноста на новинарките надвор од интернет и на интернет да стане приоритет за сите држави.
- Државите, исто така, може да ги нагласат предизвиците со кои се соочуваат новинарките во својот придонес кон редовните [извештаи](#) на СЧП и Генералниот секретар на ОН за спроведувањето на резолуциите на СЧП и на Генералното собрание на ОН (ГСОН) за безбедност на новинари.³⁴

- Истото важи и за [тематските извештаи, соопштенијата и жалбите по итна постапка](#) што ги издаваат во рамките на Посебните процедури на СЧП при ОН, особено за Специјалниот известувач за унапредување и заштита на правото на слобода на мислење и изразување, и другите институции во чијшто мандат влегува насилството врз новинарките.³⁵
- Во [Доброволните национални извештаи](#) за спроведувањето на ЦОР, особено за ЦОР 5 (родова еднаквост и зајакнување на жените) и ЦОР 16 (унапредување праведно, мирно и инклузивно општество), државите треба да дадат податоци за безбедноста на новинарите поделени по род.³⁶
- Како одговор на барањата на УНЕСКО за информации за правниот статус на убиствата на новинари, [Извештајот на Генералниот директор на УНЕСКО за безбедноста на новинарите и опасноста од неказниост](#) им овозможува на ОН, во чијшто мандат влегува заштитата на слободата на изразување, да ги следат трендовите што влијаат врз безбедноста на новинарите.³⁷ Покрај тоа, УНЕСКО собира поголем опсег влезни податоци за својот [Извештај за светските трендови](#) за слободата на изразување и развојот на медиумите, кои опфаќаат информации за малтретирањето на новинарките на интернет.³⁸ Освен што даваат податоци, државите може да помогнат и за промовирање на наодите од овие извештаи.
- Земјите-членки на Советот на Европа треба да реагираатна предупредувањата од [Платформата на Советот на Европа за унапредување на заштитата на новинарството и безбедноста на новинарите](#). Платформата следи одредени инциденти против новинари и бара одговори од државите.³⁹
- Мултилатералните иницијативи, како што се [Отворено владино партнерство](#), [Коалиција за слобода на интернет](#), [Заедница на демократии](#) и [Коалиција за слобода на медиумите](#), би можеле да претставуваат добри форуми за унапредување на политичките дискусии за безбедноста на новинарките на интернет.

Покрај овие меѓународни механизми, дипломатските претставништва во други земји може да се мобилизираат за промоција на јавни настани, за давање изјави за јавност и за поддршка на локални или регионални иницијативи за унапредување на безбедноста на новинарките. Олеснување на барањата за виза и азил за новинарки кои се под закана е друг начин на реакција.

Примери

Вклучување на БНИ во Универзалните периодични извештаи (УПИ): Во септември 2019 г., откако 84 држави го поминаа процесот на УПИ, 43 држави го вклучија прашањето за безбедност на новинарите во своите препораки. Киргистан, Црна Гора, Руската Федерација и Туркменистан беа меѓу државите што се дел од ОБСЕ кои добија препораки за безбедност на новинарите. Од државите учеснички кои беа најгласни по прашањето, Република Чешка беше најактивна, а по неа беа Австрија, Канада, Франција, Литванија и Норвешка.⁴⁰ Словенија, на пример, му препорача на Мексико да ја вклучи родовата перспектива при решавање на прашањето за безбедност на новинарите.

Меѓувладини неформални групи: Во својство на членови или учесници во меѓувладини иницијативи, неколку држави имаат формирано неформални групи за безбедност на новинарите. Нивната цел е да соработуваат за да посветат поголемо внимание на прашањето. Такви неформални групи за соработка на прашањето постојат во ОН во Женева и Њујорк, УНЕСКО и ОБСЕ.⁴¹ Покрај координирање на напорите околу резолуциите и другите политички акции, овие групи се домаќини и на настани за да привлечат внимание кон прашањето. Во 2019 г., на пример, Групата пријатели на УНЕСКО (ГП) за безбедност на новинарите организира конференција за малтретирање на новинарките на интернет.⁴² Истата година, ГП на ОН Њујорк беше содомаќин на настан за безбедност на новинарите и ЦОР.

Давање политички изјави: Во [2018](#) и [2019](#) година, неформалната група пријатели на ОБСЕ за безбедност на новинарите даде изјави изразувајќи загриженост за насилството врз новинарките.⁴³

Ресурси

- Канцеларијата на Високиот комесар за човекови права на ОН има [база на податоци](#) со препораки за човекови права издадени од системот за заштита на човековите права на ОН, што е од големо значење за развој на јавни политики.⁴⁴
- Извештајот по ЧЛЕН 19 [Крај на неказниоста: постапување според стандардите на ОН за безбедност на новинарите](#) дава резиме на најновите стандарди за безбедност на новинарите, вклучително и препораки за решавање на прашањето со насилството врз новинарките на интернет и надвор од интернет.⁴⁵ Тој содржи поглавје за родово-одговорни пристапи кон безбедноста на новинарите.
- Коалицијата на државите што учествуваат во Отвореното владино партнерство изготви глобален извештај [Граѓански простор: Одбрана на активистите и новинарите](#), којшто содржи низа добри практики што ги воспоставиле државите за безбедност на новинарите.⁴⁶
- Преку иницијативата [Медиуми за демократија](#), ЕУ ги поддржува делегациите на ЕУ во светот подобро да ги разберат предизвиците за медиумските слободи и да ја поттикнат слободата на изразување. Тука влегува и Прирачникот за делегациите на ЕУ: Заштита на безбедноста на новинарите, заштита на слободата на изразување, којшто нуди технички насоки за преземање акција во врска со безбедноста на новинарите.⁴⁷
- Заедницата на демократии објави [Прирачник за безбедност на новинари за вработените во дипломатските мисии](#), којшто содржи конкретни акции за унапредување на безбедноста на новинарите, како што се одржување редовен дијалог со надлежните и новинарите; давање итна поддршка кога е потребно; следење на судските процеси против новинари или нивните напаѓачи; и олеснување на постапката за добивање патни исправи и визи.⁴⁸
- Комитетот за граѓански слободи, правда и внатрешни работи на Европскиот парламент објави водич [Безбедноста на новинарите и борбата против корупцијата во ЕУ](#) заради претставување на различните регулаторни и други мерки што може да се преземат како одговор на нападите врз новинарите во Европската Унија.⁴⁹

---

¹Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Ministerial Council, Decision No. 3/18, "Safety of Journalists", 7 декември 2018, Милано, <https://www.osce.org/chairsteamship/406538?download=true>.

²Ibid.

³ Elisabeth Witchel, Shared responsibility: Safeguarding press freedom in perilous times, (IMS: OSCE/ODIHR, 2020)

<https://www.mediasupport.org/publication/shared-responsibility-safeguarding-press-freedom-in-perilous-times/>.

⁴ "UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity", (CI-12/CONF.202/6) UNESCO,

<https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists>.

⁵ "Defending Free Speech - measures to protect journalists, elected representatives and artists from exposure to threats and hatred", Government Offices of Sweden, Ministry of Culture, 2018,

<https://www.government.se/4990f9/contentassets/bd181f7b0f4640e7920807d110b3c001/action-plan-defending-free-speech.pdf>;

The help-desk for journalists at Fojo Media Institute: <https://fojo.se/verktyg-for-journalister/demokratijouren/helpdesk/>.

⁶ "Audit of freedom of expression in the Netherlands", University of Amsterdam, Institute for Information Law,

<https://www.ivir.nl/projects/auditoffreedomofexpression/>.

⁷ Council of Europe, Committee of Ministers to Member States, "Recommendation No. 4 on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors", усвоена на 13 април 2016, https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-cm-rec-2016-4-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-protection-of-journalism-and-safety-of-journalists-and-other-media-actors.

⁸ "Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the EU." (Придонес кон втората Годишна конференција за основни права – ноември 2016), European Union Agency for Fundamental Rights,

https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-47/fra_threats_and_pressures_paper_19751.pdf.

⁹ "Journalists' Safety Indicators: National Level; based on the UNESCO's Media Development Indicators", UNESCO, 2015,

<https://en.unesco.org/themes/safety-of-journalists/journalists-safety-indicators>.

¹⁰ UNESCO, *Applying UNESCO's Journalists' Safety Indicators (JSIs): A practical guidebook to assist researchers*, (Paris: UNESCO, 2015), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260894>.

¹¹ UN Women, *Handbook for National Action Plans on Violence against Women*, (New York: UN Women, 2012),

<https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/7/handbooknationalactionplansonvaw-en%20pdf.pdf?la=en&vs=1502>.

¹² UN Women, *How to Manage Gender-Responsive Evaluation*, (New York: UN Women Independent Evaluation Office, 2015), <https://genderevaluation.unwomen.org/-/media/files/un%20women/gender%20evaluation/handbook/evaluationhandbook-web-final-30apr2015.pdf?la=en&vs=4246>.

¹³ *Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression*, The United Nations (UN) Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information,

презентирана на 25 јуни 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.

¹⁴ Alberto Spampinato, *Italy, So Much Mafia, So Little News*, European Center for Media and Freedom and Osservatorio Balconi e Caucaso, 2018, <https://adobeindd.com/view/publications/4fd5ff1c-0f8c-4186-9565-dd3217e63b28/bndf/publication-web-resources/pdf/ECPMF-FFM-Italy.pdf>.

¹⁵ Presveilig, <https://www.persveilig.nl/>.

¹⁶ Media Freedom Rapid Response, <https://www.mfrr.eu/>.

¹⁷ Unidad Nacional de Protección, <https://www.unp.gov.co/>.

¹⁸ "Conoce a la Fiscalía Especial para la Atención de Delitos cometidos contra la Libertad de Expresión", Fiscalía General de la República, 2019, <https://www.gob.mx/fgr/documentos/conoce-a-la-fiscalia-especial-para-la-atencion-de-delitos-cometidos-contra-la-libertad-de-expresion>.

¹⁹ Op. cit. белешка 5.

-
- ²⁰Peter Noorlander, *Taking Action to Protect Journalists and Other Media Actors*. "Artificial Intelligence – Intelligent Politics Challenges and opportunities for media and democracy", Министерска конференција, 28-29 мај 2020, Кипар, <https://rm.coe.int/cyprus-2020-safety-of-journalists/168097fa83>.
- ²¹"New global study documents best practices on the safety of journalists", вести на ИМС, 30 октомври 2019, <https://www.mediasupport.org/new-global-study-documents-best-practices-on-the-safety-of-journalists/>.
- ²²Chocarro, Silvia, *The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence. IMS Defending Journalism book series*, Denmark, Издавач: International Media Support (2019), <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.
- ²³Media Freedom Rapid Response, "Protecting Journalists and Media Workers: Good Practice", MFRR, 2020, <https://www.mfrr.eu/wp-content/uploads/2020/06/MFRR-UK-Recommendations-Good-Practice.pdf>.
- ²⁴Natalia Torres and Eduardo Bertoni, *Institutional Design and Effectiveness of the Agencies Charged with Protecting Journalists and Investigating Crimes against the Press: Mexico, Colombia and Guatemala*, (Buenos Aires: Universidad de Palermo, 2012), <https://www.palermo.edu/cele/cele/pdf/english/Internet-Free-of-Censorship/Institutional-Design.pdf>.
- ²⁵Op. cit. белешка 2.
- ²⁶OSCE Representative on Freedom of the Media, "Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", 17 септември 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- ²⁷„Цел за одржлив развој 16: Унапредување мирни и инклузивни општества за одржив развој, обезбедување пристап до правдата за сите и градење ефективни, отчетни и инклузивни институции на сите нивоа“, UN Sustainable Development Goals Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.
- ²⁸OSCE, *New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists*, (Vienna: Office of the Representative on Freedom of the Media, Organization for Security and Co-operation in Europe, 2016), <https://www.osce.org/fom/220411?download=true>.
- ²⁹IBAHRI Secretariat to the High Level Panel of Legal Experts on Media Freedom", International Bar Association, <https://www.ibanet.org/IBAHRISecretariat.aspx>.
- ³⁰Chapman, Martina, Mapping of media literacy practices and actions in EU-28, (Ed. by Maja Capello), Strasbourg: European Audiovisual Observatory, 2016, стр. 28, 39. <https://rm.coe.int/1680783500>.
- ³¹Robert Tomljenovic, *Regulatory Authorities for Electronic Media and Media Literacy - Comparative analysis of the best European practices*, (Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018), <https://rm.coe.int/regulatory-authorities-for-electronic-media/1680903a2a>.
- ³²United Nations, "*Beijing Declaration and Platform for Action*", усвоена на 15 септември 1995, Четврта светска конференција за жени, 4-15 септември 1995, Пекинг https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf.
- ³³"Universal Periodic Review", United Nations Human Rights Council, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx>.
- ³⁴"Resolutions on Journalists' Safety: How Does the UN Monitor their Implementation?", IFEX вести, 22 декември 2017, <https://ifex.org/resolutions-on-journalists-safety-how-does-the-un-monitor-their-implementation/>.
- ³⁵"Special Procedures of the Human Rights Council", UN Human Rights, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/sp/pages/welcomepage.aspx>.
- ³⁶"Voluntary National Reviews Database", UN Sustainable Development Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/>.
- ³⁷"UNESCO Director-General's Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity", UNESCO, <https://en.unesco.org/themes/safety-journalists/dgreport>.
- ³⁸"World Trends in Freedom of Expression and Media Development", UNESCO, <https://en.unesco.org/world-media-trends>.
- ³⁹"Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists", Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom>.

-
- ⁴⁰UNESCO, *Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity*, Во изданието Фокус на светските трендови за слобода на изразување и развој на медиумите (Paris: UNESCO, 2019), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.
- ⁴¹“OSCE delegations establish a Group of Friends on Safety of Journalists”, Мисија на САД во ОБСЕ, вести, 23 април 2018, <https://osce.usmission.gov/osce-delegations-establish-a-group-of-friends-on-safety-of-journalists/>.
- ⁴²“UNESCO Conference tackles online harassment of female journalists”, УНЕСКО, вести, 12 јуни 2019, <https://en.unesco.org/news/unesco-conference-tackles-online-harassment-female-journalists>.
- ⁴³Австрија, Канада, Данска, Естонија, Франција, Германија, Грција, Латвија, Литванија, Црна Гора, Холандија, Норвешка, Шведска, Обединето Кралство и Соединети Американски Држави
- ⁴⁴ Universal Human Rights Index, <https://uhri.ohchr.org/>.
- ⁴⁵ARTICLE 19, *Ending Impunity: Acting on UN Standards on the Safety of Journalists* (London: Article 19, 2019), <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2019/11/SOJ-Web.pdf>.
- ⁴⁶“Defending Journalists and Activists”, Open Government Partnership, <https://www.opengovpartnership.org/policy-area/defending-journalists-and-activists-expression/>.
- ⁴⁷Media4Democracy, <https://media4democracy.eu/>.
- ⁴⁸Community of Democracies, *Toolkit: On the Safety of Journalists for the Personnel of the Diplomatic Missions*, март 2017, <https://community-democracies.org/app/uploads/2018/06/Toolkit-Safety-of-Journalists-1-1.pdf>.
- ⁴⁹Tarlach McGonagle, *Safety of Journalists and the Fighting of Corruption in the EU*, (Brussels: European Parliament, 2020), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU\(2020\)655187_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU(2020)655187_EN.pdf)

Б. Судство:

Обезбедување пристап до правдата и ставање крај на неказнивоста

Ова поглавје се однесува на работата на судовите и судиите кои го толкуваат и применуваат законот, функциите што се суштински за заштита на човековите права и безбедноста на новинарите. Дополнително, вклучуваат дел за независните институции за човекови права коишто имаат мандат да ги штитат и унапредуваат човековите права.

Еден од предизвиците во справувањето со малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет е што тоа често пати не се пријавува. Затоа, од суштинско значење е да се гарантира нивниот пристап до правдата. Особено загрижува високото ниво на неказнивост за кривични дела против новинарите - речиси 90 проценти од познатите убиства на новинари во светот.¹ Со оглед дека тоа претставува системска грешка во функциите на владата и владеењето на правото, од кои зависат безбедноста и правата на секој, борбата со неказнивоста е апсолутен императив.²

Со Одлуката бр. 3/18 на Министерскиот совет на ОБСЕ се повикуваат државите „да преземат ефективни мерки за ставање крај на неказнивоста за кривични дела против новинарите преку гарантирање отчетност како клучен елемент во спречувањето на идните напади, вклучително и преку гарантирање дека органите за спроведување на законот спроведуваат брзи, ефективни и непристрасни истраги за делата на насилство и закани против новинарите со цел да се изведат пред лицето на правдата сите одговорни лица и да се гарантира дека жртвите имаат пристап до соодветните правни лекови.“

Предложени акции

1. Да се подигне свеста за родовите прашања во правосудниот систем бидејќи тоа е суштинско во заштитата на новинарките;
2. Да се зголеми стручноста кај судскиот персонал за прашањата за слобода на изразување, безбедност на новинари и малтретирање и вознемирување на и надвор од интернет;
3. Да се применуваат и застапуваат најдобрите практики во пристапот до правдата, одмерување на казните и правните лекови;
4. Институциите за човекови права треба да работат на прашањето за безбедност на новинарите.

1. **Да се подигне свеста за родовите прашања во правосудниот систем бидејќи тоа е суштинско во заштитата на новинарките**

За безбедност на новинарките на интернет потребен е правосуден систем кој ги штити правата на сите и посветува внимание на начинот на којшто ги доживуваат различните искуства мажите, жените и луѓето со различна сексуална ориентација, родов идентитет и изразување, во согласност со меѓународните стандарди за човекови права.³ Во потрагата по овој идеал, државите треба да ги вложат сите напори да го оценат и реформираат правосудниот систем заради унапредување на родовата еднаквост. Потенцијални чекори кон оваа цел се балансирање на родовата застапеност кај вработените и градење на капацитетите заради гарантирање на еднаков пристап до правдата.

Еден од предизвиците во справувањето со малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет е што тоа често пати не се пријавува. Има многу фактори што придонесуваат за тоа, како што се стравот од освета, професионални реперкусии и стигматизација од страна на колегите. Исто така, може да има несоодветни заштитни механизми за заштита на достоинството на тужителите, економски трошоци и перцепција дека ништо нема да се постигне - фактори коишто би можеле дополнително да ги обесхрабрат новинарките да поведат постапка.⁴ Проактивни чекори за олеснување на пристапот до правдата, вклучително и услуги за правна помош и информативни кампањи, може да им помогнат на новинарките да ги надминат некои од овие препреки. Унапредувањето на владеењето на правото и обезбедувањето еднаков пристап до правдата за сите е една од заложбите во целите за одржлив развој.⁵

Чекорите за подобрување на стапката на предмети кои се однесуваат на безбедност на новинарките во правосудниот систем може да опфатат и организирање комуникација меѓу судството и новинарките заради споделување искуства и подобрување на сфаќањата за тоа како малтретирањето и вознемирувањето на интернет влијаат врз личниот и професионалниот живот на новинарите.

Примери

Обучување на судските професионалци: Почнувајќи од 2013 г., органите во Босна и Херцеговина, во соработка со Здружението на судијки, спроведоа обука за судските професионалци за родовиот пристап во судските постапки и практики.⁶

Поддршка за поведување постапки пред судот: Во 2018 г. регионалниот орган за уредување на медиумите во Северна Рајна-Вествалија, Германија, започна проект со којшто им се нуди правна поддршка на новинските организации и новинарите за поведување судски постапки за малтретирање и вознемирување на интернет.⁷

Ресурси

- ОБСЕ изработи детални препораки за тоа како да се обезбеди родово-одговорен пристап во правосудниот систем во прирачникот [Правда и род](#).⁸
- Програмата на Советот на Европа за едукација за човекови права за правници (ХЕЛП) нуди онлајн курс, [Пристап до правдата за жени](#), кој опфаќа модули за подобрување на пристапот до правдата за жени и родово-освестени пристапи во практикувањето на правото.⁹
- Извештајот на УНЕСКО [Спречи и казни: во потрага по решенија за борба против насилството врз новинарите](#) опфаќа препораки за справување со неказнивоста за кривични дела против новинарите иако нема конкретни детали во врска со родовите прашања.¹⁰

2. Да се зголеми стручноста кај судскиот персонал за прашањата на слобода на изразување, безбедност на новинари и малтретирање и вознемирување на и надвор од интернет

За да може да се приспособи, судскиот персонал треба да биде свесен за различните придобивки и предизвици за новинарите и новинарките што ги носи брзопроменливиот медиумски простор. Во едукативните програми и програмите за обука на правниците треба да се вклучат теми какви што се: остварување и заштита на правото на слобода на изразување на интернет, суштинската важност на родово-одговорните пристапи за остварување на тоа право, како и соодветната реакција на малтретирањето и вознемирувањето на интернет при што се почитуваат меѓународните стандарди за човекови права.

Таквите обуки треба да опфатат најмалку пет теми кои влијаат врз безбедноста на новинарките на интернет:

- (1) преглед на меѓународните стандарди за човекови права за спречување, заштита и судско гонење на кривични дела против правото на слобода на изразување;
- (2) јасен увид во законските ограничувања на правото на слобода на изразување и таканаречениот троделен тест (законитост, неопходност и пропорционалност) претставени во поглавјето: Меѓународните стандарди за човекови права што ја поставуваат рамката за работа на безбедноста на новинарките на интернет.
- (3) придобивките и предизвиците од правото на слобода на изразување на интернет и увид во начинот на којшто функционираат интернетот и социјалните медиуми;
- (4) инклузивен и недискриминаторски пристап кон уживањето на правото на слобода на изразување; и
- (5) улогата на новинарството и новинарите во демократските општества.¹¹

Организирањето обуки во соработка со колегите од правосудството од други земји би можело да биде од непроценливо значење за сите вклучени лица. Работилница со судии или други лица кои работат во правосудниот сектор со државите учеснички во ОБСЕ, на пример, би можела да овозможи продуктивна размена на искуства и научени лекции.

Примери

Организирање масовни курсеви со отворен пристап на интернет: Од 2014 г. повеќе од 12.000 судии посетувале масовни курсеви со отворен пристап на интернет организирани од УНЕСКО заради зголемување на знаењата за прашањата во врска со слободата на изразување. Учесниците позитивно реагираа на курсевите, а како повратна информација наведоа дека обуките им помогнале подобро да ги разберат прашањата во врска со безбедноста на новинарите.¹²

Посета на обуки во живо: Од 2016 г. повеќе од 4.000 судии, обвинители, адвокати и медиумски професионалци учествуваа во проектот на Советот на Европа [JUFREX](#) со што ги проширија знаењата за слободата на изразување и безбедноста на новинарите во Југоисточна Европа.¹³

Основање специјални судови: Естонија основа специјализиран суд за малтретирање на интернет, при што судиите и претставниците на органите за спроведување на законот добија посебна обука на темата.¹⁴

Ресурси

- Прирачникот на УНЕСКО [Правни стандарди за слободата на изразување во Африка](#) содржи дел за родови перспективи на слободата на изразување.¹⁵ УНЕСКО, во соработка со Центарот за меѓународна помош за медиумите, исто така, објави водич за [Меѓународни стандарди за слобода на изразување: Основен водич за правници во Латинска Америка и Карибите](#)¹⁶ како и едукативен прирачник за судии за слобода на изразување, пристап до информации и безбедност на новинарите.¹⁷
- [Заштита на правото на слобода на изразување во согласност со Европската конвенција за човекови права](#), водич на Советот на Европа кој дава препораки за безбедност на новинарите.¹⁸
- Онлајн обуката за безбедност на новинарите за судии и правници ги поставува основите за заштита и судско гонење за насилството врз новинарите. Може да се најде на [Онлајн платформата ХЕЛП на Советот на Европа](#) на различни јазици.¹⁹

3. Да се применуваат и застапуваат најдобрите практики во пристапот до правдата, одмерувањето на казните и правните лекови

Со оглед дека поведувањето независна судска постапка може да биде трауматично за лицето што претрпело насилство да одземе многу време, треба да се воспостави систем со којшто ќе се гарантира дека процесите се брзи, и дека се обезбедени правна помош и правни лекови.²⁰ Правните лекови треба да бидат пропорционални на сериозноста на повредите и би можеле да вклучат и финансиски надомест, како и низа мерки за рехабилитирање на жртвите и олеснување на враќањето на работното место ако е тоа нивна желба.²¹

При решавањето предмети за малтретирање и вознемирување на новинарки на интернет, особено при одмерувањето на казната и соодветните санкции и правни лекови, судовите треба да го земат

предвид влијанието што однесувањето го имало врз правото на слобода на изразување и слобода на медиумите.²² При одмерувањето на казната, судиите треба да ги земат предвид најдобрите практики на другите судови во предметите за напади врз новинарите, во согласност со меѓународното право за човекови права. Има сè поголема базасудска праксана којашто може да се потпре правосудството. Тоа може да послужи како гаранција дека државните и недржавните сторители на кривични дела се целосно свесни дека не може да постапуваат со неказниост без одредено ниво на надомест којшто го гарантираат судовите. Една таква мерка е изрекувањето надомест на штета на новинарот кој претрпел некаква повреда.²³

Судските органи, во соработка со специјалните обвинители и независните комисии основани од различните чинители, треба да промовираат засилување на борбата против неказниоста. Тоа може да вклучи соработка со специјалните комисии кои ја следат ефективноста на истрагите во соработка со одговорните министерства, организациите на медиумите и граѓанските организации.

Примери

Одмерување на казната: Во Франција две лица беа казнети со шестмесечни условни казни затвор и парични казни од 2.000 евра за упатување закани со смрт и закани со силување на интернет. Нивната жртва, француска новинарка, беше цел на осуммесечно малтретирање на интернет.²⁴ Во Ирска едно лице беше казнето на четири и половина години затвор (од кои последните 18 месеци условно) за малтретирање новинарка во согласност со Законот за кривични дела без смртни последици за лицето.²⁵

Воведување комисии за истрага: Во ноември 2019 г. се формира комисија за истрага на атентатот на Дафне Каруана Галиција во Малта, поопсежни активности за застапување од страна на семејството на жртвата, по резолуција од Парламентарното собрание на Комитетот за правни прашања на Советот на Европа и под притисок од други меѓународни организации.²⁶

Исплата на финансиски надомест: Во Финска судот и додели обештетување во износ од 94.000 евра на една новинарка, заедно со надомест на трошоци за здравствена заштита, загуба на приходи и придонеси, откако била предмет на малтретирање на интернет, следење и клеветење од страна на три лица.²⁷

Гарантирање граѓански лекови: Во многу земји жртвите може да поведат граѓански спор за обештетување ако со малтретирањето или вознемирувањето на интернет се крши уставното право на лицето, на пример, според ирскиот закон.²⁸

Ресурси

- Може да се консултира судската пракса на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) во извештајот на Советот на Европа [Слободата на изразување, медиумите и новинарите: Судска пракса на Европскиот суд за човекови права](#). Ја има и онлајн обуката ХЕЛП на Советот на Европа за [Образложување на пресудите и вовед во ЕСЧП](#).
- [Базата ИРИС Мерлин](#) на Европската аудиовизуелна опсерваторија опфаќа корисни информации за правни прашања за медиумите, вклучувајќи и заштита на новинарите.
- Базата на податоци [Глобална судска пракса за слобода на изразување](#) на Универзитетот Колумбија овозможува пристап до стотици пресуди за предмети за слобода на изразување во светот, вклучувајќи ја и безбедноста на новинарите.
- Правниот факултет на Универзитетот во Оксфорд објави [Извештај за подготовките и правните лекови за жртвите на сексуално и родово-засновано насилство](#) кој ја опфаќа меѓународната, регионалната и националната јуриспруденција.

4. Националните институции за човекови права треба да работат на прашањето за безбедност на новинарите

Без разлика дали се во форма на комисија, народен правобранител или во друга форма, независните јавни национални институции за човекови права (НИЧП) се многу соодветни за справување со прашањето на новинарите, вклучително и прашањето на малтретирање и вознемирување на новинарките на интернет. НИЧП би можеле да го свртат вниманието врз безбедноста на новинарките преку следење, едуцирање и стратешка комуникација како и преку испитување на пријавите и спречување на повредите на човековите права и вознемирувањето на новинарите.²⁹ На пример, НИЧП имаат мандат да решаваат по поединечни пријави и да посредуваат меѓу подносителите на пријавите и органите на јавната администрација кои не си ја исполниле обврската да ги заштитат човековите права. Освен тоа, НИЧП може да даваат изјави за јавност, да започнат кампањи за подигнување на свеста, како и да објавуваат најнови истражувања.

НИЧП, исто така, се соодветни за следење на нападите врз новинарите, вклучително и малтретирањето и вознемирувањето на интернет. Како независни јавни институции, НИЧП се во добра позиција да развијат системи за собирање податоци за опсегот и влијанието на безбедноста на новинарите што може да се користат за изготвување јавни политики и меѓународни механизми, како што се целите за одржлив развој.

Во некои случаи НИЧП имаат квазисудски надлежности, што ги става во позиција да препорачуваат и обезбедуваат лекови, или да имаат улога во алтернативните начини на решавање на спорите. Таквите неправни лекови може да бидат алтернатива за предметите на родово-засновано малтретирање на жените на интернет и надвор од интернет кои не сакаат да се впуштат во отворена судска постапка.

Како и другите институции, НИЧП треба да гарантираат родово-одговорен пристап во својата работа и да распределат соодветни човечки и финансиски ресурси за да можат ефективно да спроведат таков пристап.

Примери

Издавање извештаи од народниот правобранител за човекови права: Народниот правобранител за човекови права на Босна и Херцеговина издава [Специјален извештај за статусот и предметите на закани против новинарите](#). Во него се утврдуваат главните предизвици за безбедноста на новинарите, вклучително и малтретирањето и вознемирувањето на интернет, и степенот до којшто државата соодветно се справува со овие предизвици.³⁰

Објавување извештаи во соработка со медиумите: Канцеларијата на народниот правобранител на литванскиот парламент соработува со медиумите, особено со Здружението на регионални радиостаници, за спроведување заеднички програми по прашања на човековите права. Во оваа заедничка иницијатива, радионивинарите подготвуваат програми со содржини од канцеларијата на народниот правобранител. Ваквата организација нуди форум за емитување прашања во врска со слободата на изразување и насилството врз новинарите, вклучително и малтретирањето и вознемирувањето на интернет.³¹

Ресурси

- [Прирачникот за национални институции за човекови права во врска со правата на жените и родовата еднаквост](#) од Канцеларијата за демократски институции и човекови права на ОБСЕ (ОДИХР) дава корисни совети за вклучување на родовите прашања во НИЧП.³²

---

¹UNESCO, 2019, Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.

²William Horsley, *OSCE Safety of Journalists Guidebook*, Second Edition, page 23, (Vienna: OSCE Representative on Freedom of the Media, 2014), <https://www.osce.org/fom/118052?download=true>.

³Eleanor Gordon, *Justice and Gender*, in *Gender and Security Toolkit*, (Vienna: DCAF, OSCE/Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), UN Women, 2019), https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-4%20EN%20FINAL_1.pdf.

⁴Edison Lanza, IACHR, RFOE, "Women Journalists and Freedom of Expression: Discrimination and gender-based violence faced by women journalists in the exercise of their profession", (OEA/SER.LV/III CIDH/RELE/INF.17/17), 31 October 2018, <http://www.oas.org/en/iachr/expression/docs/reports/WomenJournalists.pdf>.

⁵„Цел за одржлив развој 16: Унапредување мирни и инклузивни општества за одржив развој, обезбедување пристап до правдата за сите и градење ефективни, отчетни и инклузивни институции на сите нивоа“, UN Sustainable Development Goals Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>. UN Sustainable Development Goals Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.

⁶Op. cit. белешка 3.

⁷Barbara Trionfi and Javier Luque Martinez, "Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists: Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom", (Vienna: IPI, 2018), <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>.

⁸Lorraine Andaya Serrano, *Integrating Gender in Project Design and Monitoring for the Security and Justice Sector*, in *Gender and Security Toolkit*, (Vienna: DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019). https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-15%20EN%20FINAL_0.pdf

⁹Council of Europe HELP Online Courses, <http://help.elearning.ext.coe.int/>.

-
- ¹⁰ Eduardo Bertoni, *Prevent and Punish: In search of solutions to fight violence against journalists*, (Paris: UNESCO, 2015), https://en.unesco.org/sites/default/files/prevent-and-punish_bertoni.pdf.
- ¹¹ Catalina Botero, *Guía político-pedagógica sobre la incorporación de la temática de libertad de expresión y de acceso a la información pública en la formación de operadores judiciales en América Latina*, (Paris: UNESCO, 2016), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243750>.
- ¹² Rosental Calmon Alves, "Training Judges Online to Safeguard Journalists", во The UNESCO Courier, април – јуни 2017, <https://en.unesco.org/courier/2017-april-june/training-judges-online-safeguard-journalists>.
- ¹³ "Reinforcing Judicial Expertise on Freedom of Expression and the Media in South-East Europe (JUFREX)", Council of Europe, South-East Europe Freedom of expression (JUFREX), <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/promoting-freedom-of-expression-in-south-east-europe>.
- ¹⁴ Peter Noolander, "On the safety of journalists and other media actors, for the Conference of Ministers responsible for Media and Information Society", труд за спроведувањето на CM/rec(2016)4, Кипар, мај 2020, <https://rm.coe.int/background-paper-safety-of-journalists-and-other-media-actorsfinal/168094b396>.
- ¹⁵ UNESCO, *Legal Standards on Freedom of Expression: Toolkit for the Judiciary in Africa*, (Paris: UNESCO, 2018), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366340>.
- ¹⁶ Silvia Chocarro, *International standards on freedom of expression: A basic guide for legal practitioners in Latin America and the Caribbean*, (Washington: Center for International Media Assistance, 2018), <https://www.cima.ned.org/resource/international-standards-on-freedom-of-expression-a-basic-guide-for-legal-practitioners-in-latin-america-and-the-caribbean/>.
- ¹⁷ UNESCO, *Caja de herramientas para escuelas judiciales iberoamericanas*, (Paris: Unesco, 2017), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000251593>.
- ¹⁸ Dominika Bychawska-Siniarska, *Protecting the Right to Freedom of Expression Under the European Convention on Human Rights*, (Council of Europe, 2017), <https://rm.coe.int/handbook-freedom-of-expression-eng/1680732814>.
- ¹⁹ <http://help.elearning.ext.coe.int/>.
- ²⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe, "Joint declaration on crimes against freedom of expression", 25 јуни 2012 <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- ²¹ Op. cit. белешка 26.
- ²² Scott Griffen, "Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland", OSCE, The Representative on Freedom of the Media, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/413552?download=true>.
- ²³ Op. cit. белешка 5.
- ²⁴ "RSF publishes report on online harassment of journalists", Reporters Without Borders, вести, 1 август 2018, <https://rsf.org/en/news/rsf-publishes-report-online-harassment-journalists>.
- ²⁵ Op. cit. белешка 22.
- ²⁶ Council of Europe, Parliamentary Assembly Resolution No. 2293, "Daphne Caruana Galizia's assassination and the rule of law in Malta and beyond: ensuring that the whole truth emerges", 26 јуни 2019, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?fileid=28053>.
- ²⁷ Op. cit. белешка 27.
- ²⁸ Op. cit. белешка 26.
- ²⁹ United Nations General Assembly, Resolution 74/157 on The safety of journalists and the issue of impunity, 18 декември 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>
- ³⁰ The Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, "Special Report on the Status and Cases of Threats Against Journalists in Bosnia and Herzegovina", јуни 2017, https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2017082415202346eng.pdf.
- ³¹ OECD, "The Role of Ombudsman Institutions in Open Government, OECD Working Paper on Public Governance No. 29", <https://www.oecd.org/gov/the-role-of-ombudsman-institutions-in-open-government.pdf>.
- ³² OSCE, "Handbook for National Human Rights Institutions on Women's Rights and Gender Equality", (Warsaw: OSCE/ODIHR, 2012) <https://www.osce.org/odihr/97756?download=true>.

В. Органи за спроведување на законот:

Јакнење на методите за заштита и спроведување ефективни истраги

Овој дел се однесува на државните органи кои мора да ги исполнат обврските за заштита на новинарите и за ефективна истрага на кривичните дела против нив: органи за спроведување на законот. Новинарките се соочуваат со посебни ризици во врска со својата работа, за што е потребен родово-одговорен пристап кон нивната безбедност. Истажувањето на кривичните дела против новинарите сторени во дигиталното опкружување е сèште полеворазно. Ситенови предлози за спротивставување на штетните практики на интернет треба внимателно да се оценат за да се гарантира дека нема да се поткопаат заштитата и остварувањето на човековите права на интернет, вклучително и правото на слобода на изразување и приватност.

Овој дел дава преглед на препораките и постојните стандарди за ефективни истраги за кривични дела против новинари (вклучително и оние утврдени во [Одлуката бр. 3/18 на Министерскиот совет на ОБСЕ](#)) за справување со родово-заснованото малтретирање и вознемирување на новинарки на интернет. Покрај тоа, се предлагаат чекори кои органите за спроведување на законот треба да ги преземат како минимум заради спроведување на овие препораки.

Со Одлуката бр. 3/18 на Министерскиот совет на ОБСЕ се повикуваат државите да „ги поттикнат државните органи и органите за спроведување на законот да се вклучат во активности за подигнување на свеста и обуки во врска со потребата да се гарантира безбедноста на новинарите и да го унапредат вклучувањето на граѓанското општество во таквите активности, онаму каде што е тоа соодветно.“

Предложени акции

1. Да се засилат обуките на органите за спроведување на законот за прашањата на безбедност на новинарите на интернет со родово-одговорен пристап;
2. Да се разгледа и подобри родовата перспектива при оценувањето на ризиците од закани и малтретирање;
3. Да се зајакнат протоколите, методите и процедурите за истражување на кривичните дела против новинарите и слободата на изразување;
4. Да се подобри дијалогот и координацијата меѓу органите за спроведување на законот, медиумите и граѓанското општество во врска со безбедноста на новинарите.

1. Да се засилат обуките на органите за спроведување на законот за прашањата за безбедност на новинарите на интернет со родово-одговорен пристап

Со оглед дека службениците во органите за спроведување на законот во својата секојдневна работа можеби не се секогаш внимателни во однос на меѓународните стандарди за човекови права и безбедност на новинарите, програмите за обука би можеле да имаат конструктивна улога и да им помогнат подобро да ги разберат правата на новинарите, опсегот на закани со коишто се соочуваат и алатките со коишто може да се реагира.¹ Таквите програми за обука треба да опфатат неколку компоненти и препораки за тоа како да се создадат процедури со коишто се охрабруваат новинарките да ги пријават нападите на интернет и надвор од интернет до надлежните органи, заедно со практики со кои се избегнува повторнотрауматизирање.² Со општ преглед на употребата, злоупотребата и придобивките од технологијата, како и преку практични модули за алатките и сознанијата за правните и техничките аспекти, треба да се пренесат различните манифестации на родово-заснованото малтретирање и вознемирување на интернет како и посебните околности во кои закани и малтретирањето на интернет водат до кривични дела со коишто треба да се постапи исто како и со кривичните дела што не се сторени на интернет.³

Таквите обуки треба да бидат задолжителни за сиот релевантен персонал во органите за спроведување на законот, особено за полицијата којашто ги прима пријавите и за истражителите, и за нив треба да постои одредена временска рамка во којашто ќе треба да ги завршат. Во модулите за еднаквост и недискриминација треба да се вклучат мерки за справување со препреките со коишто се соочуваат жените при пристап до правдата, како што се структурната и насочена дискриминација во кривичноправниот систем.

Од клучно значење се превентивните мерки, како што се процедури за утврдување на посебните ризици и закани со коишто се соочуваат новинарките на интернет⁴ за разлика од оние со коишто се соочуваат нивните машки колеги. Органите за спроведување на законот треба да ги издвојат како приоритет закани по живот или физичкиот интегритет, вклучително и закани за силување⁵ и другото криминално однесување на интернет кое има потенцијал да се манифестира надвор од интернет.

Персоналот во органите за спроведување на законот треба многу добро да се запознае со практичните мерки што му е на располагање за спречување и ублажување на негативното влијание од родово-заснованото малтретирање и вознемирување на интернет. На пример, треба да станат свесни за можностите што ги нудат алатките за дигитална сигурност за да можат да спречат неовластен пристап до дигиталните сметки на новинарите. Органите, исто така, треба да бидат свесни за уникатните аспекти на новинарската работа, како што се нужната потреба да се заштитат изворите на информации и влијанието што различните типови малтретирање и вознемирување го имаат врз нивниот личен и професионален живот.

Преку обуките органите за спроведување на законот треба да станат внимателни и свесни за историските и преовладувачките тенденции денес да се обвинуваат женитево предметите што биле

цел на родово-засновано вознемирување и малтретирање. При обуките исто така треба да се стави особен акцент на товарот и психолошкото влијание од пријавувањето и поведувањето такви постапки. Со утврдувањето на основните причини за занемарување на пријавите на вознемирување на интернет и други дела што ги пријавуваат новинарките треба да се обезбедат влезни податоци за осмислување мерки за заштита на новинарките од напади и нивно спречување.

Потоа, службениците во органите за спроведување на законот треба да добијат обука и информации за примената на мерки за поддршка на новинарките кога одредено однесување не ги исполнува условите за да се смета за кривично дело.

Примери

Нудење онлајн обуки за полицијата: Шведската полициска служба, во соработка со Универзитетот во Упсала, започна [онлајн обука за полициски службеници](#) заради справување со кривични дела на омраза, заштита на слободата на говор, слободата на медиумите и основните права и слободи на новинарите, носителите на јавното мислење и политичарите.⁶

Објавување прирачници за полицијата: [Прирачникот на канадското министерство за правда за полиција и јавно обвинителство за кривични дела на малтретирање](#) дава преглед на различните типови малтретирање што се јавуваат на интернет и на различните закони и постапки што може да се следат за истражување на таквите кривични дела.⁷

Ресурси

- Упатството за обуки за [Слобода на изразување и јавен ред](#), објавено од УНЕСКО, има за цел да им обезбеди на вработените во безбедносните сили алатки за одржување на јавниот ред во согласност со човековите права и слободата на изразување, при тоа гарантирајќи ја безбедноста на новинарите.⁸ Упатството се користи на работилници и курсеви како дел од спроведувањето на Акцискиот план на ОН за безбедност на новинарите во многу земји, вклучително и Казахстан, Киргистан, Таџикистан и Узбекистан.⁹
- За да им се помогне на органите за спроведување на законот подобро да ги истражат малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет, со ЧЛЕН 19 се изготви краток осврт: [Истраги за малтретирање и вознемирување на новинарки на интернет](#).¹⁰

2. Да се разгледа и подобри родовата перспектива при оценувањето на ризиците од закани и малтретирање

Дискриминацијата и нееднаквоста со којашто се соочуваат жените надвор од интернет често пати се повторува и на интернет. Органите за спроведување на законот треба да бидат свесни за ваквите околности, особено во случаи кога новинарите се гласни и јавно зборуваат за однесување кое е против социјалните норми и родовите стереотипи со што може да се стават во уште поголем ризик.

Органите за спроведување на законот треба детално да ги разгледаат процедурите и мерките што ги применуваат за проценување на нивото на ризик од законите против новинарите на интернет и надвор од интернет. При тоа треба да се разгледа нивото на ризик според различните типови закани коишто не се категоризираат задолжително како криминално однесување и на интернет и надвор од интернет, вклучително и врската меѓу двете околин. Од таквата детална ревизија треба да произлезат практики со цел да се развие протокол - во смисла на пакет мерки, процедури и стандарди за работење на органите - за истрага и реакција на законите врз новинарите и ризиците со коишто се соочуваат.¹¹

Сите пријави за закани кај службениците во органите за спроведување на законот треба да содржат детален опис на проценката и препорачаните мерки, како и сите фактични, контекстуални и родови аспекти што ги споменал новинарот или стручното лице специјалист за родови прашања, ако има такво, кои учествуваат во вршењето на проценката или истрагата.

Проценките на ризикот треба да содржат дел во којшто ќе се вклучат и анализираат шемите на однесување и родовите аспекти на инцидентот, како што се стереотипи, дискриминација, нетолеранција, сексуализирани закани и заплашување. Овие информации треба да се искористат за определување на понатамошните дејства и за засилување на собирањето на податоци во врска со различните манифестации на малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет.

Органите за спроведување на законот може да помогнат подобро да се разберат и да се изготват политики за одговор на малтретирањето и вознемирувањето на новинарките на интернет. Органите треба да побараат или да поддржат собирање податоци и анализа на податоци во врска со ова прашање.¹² Со ова би можело да се насочат и зајакнат превентивните и истражните активности при што строго ќе се почитуваат обврските за заштита на податоците и стандардите за заштита на приватноста. На новинарите кои пријавуваат инцидент треба јасно да им биде ставено на знаење како се употребуваат и обработуваат нивните информации, како и правните лекови до коишто може да пристапат во случај на повреди или злоупотреби.

Примери

- **Воспоставување протоколи за оценување на законите и ризиците:** Со цел да се изготви модел протокол за процена на ризиците¹³ и заедничко подобрување на реакцијата на органите за спроведување на законот кон новинарите што се соочуваат со конкретни ризици поврзани со работата, Специјалниот известувач на ОН за вонсудски егзекуции, егзекуции по скратена постапка или произволни егзекуции ги повика државите да го поддржат собирањето добри практики во истрагата, оценувањето и/или реакцијата на законите и на ризиците за новинарите. Таквите протоколи мора да ги опфатат и дигиталните и технолошките поимања на законите и ризиците со коишто се соочуваат новинарите.

3. Да се зајакнат протоколите, методите и процедурите за истражување на кривичните дела против новинарите и слободата на изразување

Јакнењето на истрагите за нападите врз новинарите е од суштинско значење за справување со неказнивоста, но при тоа важно е да се преземе родово-освестен пристап којшто одговара на различните манифестации, влијанија и ризици со коишто се соочуваат жените за разлика од мажите.¹⁴

Справувањето со неказнивоста за кривични дела против новинари бара навремени, непристрасни и ефективни истраги со цел утврдување на вистината и гонење, притворање, судење и, евентуално, казнување на сите сторители на кривични дела против новинарките.¹⁵

Една од мерките што треба да ја преземат органите за спроведување на законот е да се формираат посебни единици во полицијата и обвинителството за истражување на кривични дела против новинари, или да се направат слични и соодветни акциски планови што ќе овозможат приоритизација и специјализација во истрагите за кривични дела против новинари. Ваквите единици или специјални акции треба да го засноваат своето работење врз методи, процедури или протоколи кои се изготвени преку споделени добри практики.

Освен тоа, органите за спроведување на законот треба да добијат доволно ресурси за да ги приоритизираат проценките на ризикот и истрагите за кривични дела против новинарки. Дополнително, треба да имаат надлежност да изготват специјализиран пакет стандарди, процедури и протоколи за да се гарантира дека истрагата за кривични дела против новинари опфаќа, по правило, и истрага во врска со новинарската дејност на жртвата. Кога органите за спроведување на законот ќе одлучат да не го спроведат тој дел од истрагата, треба да ја оправдаат таквата одлука на писмено и за тоа да добијат одобрение од службеник на повисоко ниво во хиерархијата. Во предмети со новинарки, родовите аспекти треба да се нагласат во пријавата.

Кога заканите и малтретирањето на интернет водат до кривични дела коишто треба да се решат на ист начин како и кривичните дела сторени надвор од интернет, органите за спроведување на законот треба да извршат оценување на постоечките протоколи за истрага и превентивни мерки за да утврдат најдобри практики и научени лекции од сите процедури што се применливи за спречување и истражување на овие кривични дела. Може да има корист ако во тоа оценување се вклучат организации и експерти што работат со лица кои биле предмет на вознемирување, како и новинарки кои се соочиле со пречки во пристапот до кривичноправниот систем.

Примери

Давање насоки од повисоките судови: Јавното обвинителство на Обединетото Кралство даде насоки за одлучување во предмети кои опфаќаат комуникација преку социјални медиуми во својата публикација од 2018 г. [Социјалните медиуми - насоки за судење предмети на комуникација преку](#)

[социјални медиуми](#), која содржи појаснување за тоа која комуникација преку социјалните медиуми би можела да се смета за кривично дело.¹⁶

Давање посебна надлежност: Полицијата во Косово му даде надлежност на своето Одделение за тешки кривични дела да ги истражува нападите и заканите кон новинарите. Како слична мерка, Основниот суд во Приштина назначи координатор за предмети на новинари.¹⁷

Ресурси

- Бројни граѓански организации, заедно со Јавното обвинителство, усвоија посебен протокол за истражување на кривични дела против слободата на изразување во Мексико. Тој содржи и оперативни стандарди за истраги и прибирање докази, соработка меѓу различните органи, мерки за упатување и поврзување на лицата што претрпеле насилствосо соодветните служби и за гарантирање на нивната безбедност.¹⁸

4. Да се подобри дијалогот и координацијата меѓу органите за спроведување на законот, медиумите и граѓанското општество во врска со безбедноста на новинарите

За да се изгради јавната доверба во владеењето на правото и за ефективно справување со родовата дискриминација, органите за спроведување на законот треба да ја унапредат, олеснат и поттикнат соработката меѓу полицијата, обвинителството, медиумите и граѓанското општество. Клучно е новинарите што биле целна кривични дела на интернет и/или надвор од интернет истите да ги пријават во полицијата.

Дијалогот меѓу овие страни треба да се фокусира на решавање на основните причини на неказливоста за кривични дела против новинари и улогата на технологијата и во остварувањето на човековите права и во ризиците за правата на новинарите. При ваквата комуникација сите вклучени страни треба да сфатат дека е од суштинско значење да се слушне гласот на нападатитеи на групите кои ги поддржуваат лицата кои доживеале малтретирање и вознемирување на интернет кога органите за спроведување на законот сакаат да осмислат, изработат или применат процедури за справување со дискриминаторските практики и структурните пречки. Во координација со чинителите треба да се развијат нови или да се зајакнат постоечките методи и процедури заради гарантирање отчетност и обесштетување.

Органите за спроведување на законот би можеле да учествуваат и во иницијативи за меѓународна соработка, како што се оние организирани од Канцеларијата за борба со дрога и криминал на ОН (УНОДЦ) бидејќи тие нудат простор за размена на експертиза, искуства и информации за практиките во кривичноправниот систем и за спречување на кривичните дела против новинарите. Граѓанското општество и медиумите, исто така, треба да се вклучени во овие иницијативи.

Примери

Соработка заради подобри истраги: Холандската полиција и обвинителството, заедно со холандското Здружение на уредници, се согласија да се подобрат истрагите за напади врз новинари, вклучително и преку спроведување мерки како што се системско евидентирање на предметите, давање висок приоритет на предметите на напади врз новинари и отворање на информациите за жртвите за тие да се потранспарентни и пристапни.¹⁹

Помош за заеднички обуки заради подобрување на дијалогот: УНЕСКО помогна за спроведување структуриран дијалог и работилници за персоналот во органите за спроведување на законот и за новинарите во различни земји, како што се Украина, Непал, Тунис, Сенегал, Танзанија, Сомалија и Буркина Фасо.²⁰

Повикување повеќе чинители да се вклучат во дијалогот: Комисијата на УНОДЦ за спречување криминал и за правда одржува комуникација за безбедноста на новинарите во која се вклучени претставници од владите и граѓанското општество.²¹

Обезбедување тематски обуки за потенцијални целни групи: Одделението за транснационални закани на ОБСЕ одржа обука за полицијата во Ерменија за да ја подобри нејзината комуникација со граѓанското општество во текот на демонстрациите, со посебно внимание на демонстрантите.

Ресурси

По серија семинари меѓу претставниците на органите за спроведување на законот и новинарите во Украина, УНЕСКО објави извештај и видео за да ги сподели нивните искуства.²²

---

¹Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), "Joint declaration on crimes against freedom of expression", 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.

²Резолуција 74/157 на Генералното собрание на Обединетите нации, "The safety of journalists and the issue of impunity", усвоена на 18 декември 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>

³OSCE, The Representative on Freedom of the Media, "Communiqué on the growing safety threat to female journalists online", 6 февруари 2015, <https://www.osce.org/fom/139186?download=true>

⁴William Horsley, *OSCE Safety of Journalists Guidebook*, (Vienna: OSCE Representative on Freedom of the Media, 2012), <https://www.osce.org/fom/85777?download=true>.

⁵ OSCE, *New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists*, (Vienna: OSCE Representative on Freedom of the Media, 2016)

⁶ Peter Noolander, "On the safety of journalists and other media actors, for the Conference of Ministers responsible for Media and Information Society", труд за спроведувањето на CM/rec(2016)4, Кипар, мај 2020, <https://rm.coe.int/background-paper-safety-of-journalists-and-other-media-actorsfinal/168094b396>.

⁷ "A Handbook for Police and Crown Prosecutors on Criminal Harassment", Government of Canada, Department of Justice, <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/fv-vf/har/part1.html#cybstalk>.

-
- ⁸ UNESCO, *Freedom of Expression and Public Order: Training manual*, (Tunis: UNESCO, 2015), <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231305>.
- ⁹ "Almaty Training on Freedom of Expression and Public Order", УНЕСКО, вести, 9 декември 2019, <https://en.unesco.org/news/almaty-training-freedom-expression-and-public-order>.
- ¹⁰ ARTICLE 19, *Gender-based online harassment and abuse against women journalists and main social media platforms*, (London: ARTICLE 19, 2020), <https://www.article19.org/onlineharassment>.
- ¹¹ UN Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, "Investigation of, accountability for and prevention of intentional State killings of human rights defenders, journalists and prominent dissidents", (A/HRC/41/CRP.1), 19 јуни 2019, https://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/41/36.
- ¹² OSCE Representative on Freedom of the Media, "Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", 17 септември 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- ¹³ Op. cit. белешка 12.
- ¹⁴ *Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression*, The United Nations (UN) Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, презентирана на 25 јуни 2012. <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- ¹⁵ Резолуција 39/6 на Генералното собрание на Обединетите нации, "The safety of journalists", усвоена на 27 септември 2018, <https://undocs.org/A/HRC/RES/39/6>.
- ¹⁶ "Social Media - Guidelines on prosecuting cases involving communications sent via social media", The Crown Prosecution Service, <https://www.cps.gov.uk/about-cps>.
- ¹⁷ Petrit Çollaku, *Kosovo Indicators on level of media freedom and journalists' safety*, (Association of Journalists of Kosovo, 2018).
- ¹⁸ Procuraduría General de la República, Estados Unidos Mexicanos, "Protocolo homologado de Investigación de delitos cometidos contra la libertad de expresión", https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/444272/Protocolo_homologado_de_investigaci_n_de_delitos_cometidos_contr_a_la_libertad_de_expresi_n.pdf.
- ¹⁹ "Agreement of the Steering Group on Aggression and violence against journalists", (неофицијален превод од Тарлах Мек Гонарал), Хар, 2018, <https://www.ivir.nl/publicaties/download/Agreement-of-the-Steering-Group-on-Aggression-and-violence-against-journalists-EN-translation.pdf>.
- ²⁰ "UNESCO partners with Tunisian Ministry of the Interior to improve safety of journalists", УНЕСКО, вести, 2019, <https://fr.unesco.org/news/l%E2%80%99unesco-et-le-minist%C3%A8re-de-l%E2%80%99int%C3%A9rieur-de-la-tunisie-coop%C3%A8rent-pour-am%C3%A9liorer-la-s%C3%A9curit%C3%A9-des>.
- ²¹ "The Safety of Journalists: Report on UNODC CCCPCJ Side-Event", Academic Council of the United Nations System, 7 јули 2014, <https://acuns.org/the-safety-of-journalists-report-on-unodc-cccpcj-side-event/>.
- ²² "Film on the training of Ukrainian law enforcement officers on freedom of expression & safety of journalists", УНЕСКО, вести, 11 април 2018, <https://en.unesco.org/news/film-training-ukrainian-law-enforcement-officers-freedom-expression-safety-journalists>.